

“”

Қасым-Жомарт ТОҚАЕВ,
ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ПРЕЗИДЕНТІ:

Біз ұлттық сана-сезімді қалыптастыру ісіне баса назар аударатын болдық, бұл жұмыс өз жалғасын табады. Бұл – ең алдымен, төл шежіремізді тұтас тану және оны жұрт жадында жаңғырту деген сөз. Тарих – ұлттың темірқазығы, халқымыздың баға жетпес қазынасы. Оны жалған намыс пен даңғаза мақтан үшін бұрмалау жақсылық әкелмейді.

ӘЛЕУМЕТТІК ЖЕЛІДЕН
АРАШАЛАЙЫҚ

5-БЕТ | ЗАҢ МЕН ТӘРТІП

ОТАНДЫҚ ҒЫЛЫМНЫҢ
ӨЛШЕМІ ҚАНДАЙ?

6-БЕТ | МӘСЕЛЕ

№109
(5007)
Сейсенбі
15 қыркүйек
2026 жыл

ASTANA

РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҚОҒАМДЫҚ-САЯСИ ГАЗЕТ

A Q S H A M Y

1990 ЖЫЛҒЫ 13 ҚАЗАННАН БАСТАП ШЫҒАДЫ

АҚШ ПРЕЗИДЕНТІ ҚҰТТЫҚТАДЫ

АҚШ президенті Дональд Трамп Қазақстанның Тәуелсіздігінің 35 жылдығына орай Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевқа құттықтау хатын жолдады.

«Құрметті Президент мырза! Қазақстанның Тәуелсіздігінің 35 жылдығын мерекелеу қарсаңында осы айтулы оқиғаға орай Сізге ізгі тілектерімді жолдаймын. Астана мен еліміздің барлық өңірінде миллиондаған қазақстандық 1991 жылы республика Тәуелсіздігін жариялаған сәттен бері аялап сақтап, одан әрі дамытып келе жатқан бай мәдениетін, тарихи мұрасын және қайталанбас сұлулығын мақтанышпен атап өтетін болады. Мен елдеріміз арасындағы кеңейтілген стратегиялық әріптестікті жоғары бағалаймын және Сізбен бірге менің президенттік қызметтегі екі мерзім барысында қалыптасқан тағаша қарым-қатынастарымызды одан әрі дамытуға ниеттімін. Қазақстан халқына Сіздей мықты әрі батыл көшбасшының жол бастауы бұйырған. Осы маңысты белесті атап өтуге өз үлесімді қосу мен үшін үлкен мәртебе» деп жазылған Дональд Трамптың құттықтауында.

СЕНІММЕН ҚАРАЙДЫ

Қазақстандық қоғамдық даму институты «2026 жылдың III тоқсанындағы қоғамдық-саяси жағдайдың негізгі индикаторлары» зерттеуін хабарлады.

Институттың хабарлауынша, Мемлекет басшысына деген сенім деңгейі былтырғы көрсеткіштен 3 пайыздық тармаққа 86,7 пайызға дейін өскен.

«Сенімнің жоғары деңгейі негізінен енгізіліп жатқан өзгерістердің ұдайы қоғам назарында болуымен байланысты. Респонденттердің 65,8 пайызы Президенттің бастамалары туралы ақпаратты тұрақты түрде немесе оқтын-оқтын алып тұрады. Президент Қасым-Жомарт Тоқаевтың бірқатар бастамасы, оның ішінде былтыр Қазақстан халқына Жолдауында айтылып, қазіргі уақытта іс жүзінде іске асырылып жатқан бастамалары азаматтар тарапынан қолдау тауып отыр» деп түсіндірді ҚҚДИ.

Сауалнама 31 шілде мен 16 тамыз аралығында жүргізіліп, Қазақстанның 18 жастан асқан ересек тұрғындарының жынысы, жасы, елді мекен түрі және тұрғылықты өңірі бойынша құрылымын көрсететін ұлттық іріктеме негізінде 2 400 респондентті қамтыған.

ЕЛОРДАЛЫҚТАР ТАЗАЛЫҚТЫ ҚАЛАЙДЫ

Астанада 12 қыркүйек пен 10 қазан аралығында «Таза Қазақстан» аясында күзгі экологиялық айлық өтіп жатыр. Жыл басынан бері бас қалада 400-ден аса экологиялық іс-шара ұйымдастырылды. Тазалық акцияларына 300 мыңнан аса қала тұрғыны мен 9,8 мың кәсіпорын мен ұйым қатысты.

ҚАНДАСТАР ҚАЗТЕСТ ТАПСЫРАДЫ

Қандас мәртебесін алуды немесе Қазақстанда тұрақты тұруға рұқсат рәсімдеуді жоспарлаған азаматтар үшін ҚАЗТЕСТ тапсыру көші-қон әлеуетін критериялды бағалау кезеңдерінің бірі саналады, деп хабарлады ҚР Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрлігі.

ҚАЗТЕСТ арқылы үміткердің мемлекеттік тілді білу деңгейі анықталады. Ведомство мәліметінше, бұл қазақ тілін терең білуді талап ететін күрделі емтихан емес. Тестілеу күнделікті өмірде қарым-қатынас жасауға және Қазақстандағы жаңа ортаға бейімделуге қажетті тілдік дағдыларды бағалауға бағытталған.

Тапсырмалар күнделікті өмірде кездесетін жағдайлар негізінде әзірленген. Негізгі назар қазақ тіліндегі сөздерді

тындап түсіну және оқылған ақпаратты қабылдау қабілетіне аударылады.

Қатысушы тыңдалым және оқылым бағыттары бойынша барлығы 60 тапсырма орындайды. Тестілеуге 1 сағат 10 минут беріледі және ол онлайн форматта өткізіледі. ҚАЗТЕСТ нәтижесі үш жұмыс күні ішінде беріледі.

Тестілеу тәртібі туралы қосымша ақпарат Testcenter.kz және migration.enbek.gov.kz ресми ресурстарында жарияланған.

19-20 ҚЫРКҮЙЕК АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҒЫ ЖӘРМЕҢКЕСІ

Елордада Қызылорда және Атырау облыстарының ауыл шаруашылығы жәрмеңкесі өтеді. Жәрмеңке сағат 09:00-ден 18:00-ге дейін «Қазанат» ипподромының автотұрағында өтеді. Мекенжайы: Қарқаралы тасжолы, 1. Жәрмеңке өтетін жерге №18, 37 және 303 автобустармен баруға болады.

ВАЛЮТА
БАҒАМДАРЫ

€ EUR/KZT 524.13 \$ USD/KZT 450.79 ₸ RUB/KZT 5.31 ¥ CNY/KZT 67.22

t.me/elordainfo

www.astana-akshamy.kz

Мемлекет басшысы қонақжайлық танытқан және БРИКС саммитін жоғары деңгейде ұйымдастырған Премьер-министр Нарендра Модиге алғыс айтты. Қасым-Жомарт Тоқаевтың айтуынша, жаһан жұртының жартысына жуығын құрайтын және әлемдік ішкі жалпы өнімнің 40 пайызын беретін БРИКС – айтарлықтай мүмкіндікке ие. Сонымен бірге аталған құрылым алауыздықты азайтып, нақты нәтижеге қол жеткізуге де жауапты.

– Дегенмен халықаралық қоғамдастық алдында тұрған іргелі мәселелердің шешімін тауып, жетекші державалар арасындағы сенім деңгейін қалпына келтірмейінше, БРИКС әлеуетін толық іске асыру мүмкін емес. Бұл үрдіс 2026 жылы жарияланған Жаһандық бейбітшілік индексында айқын көрініс тапты. Геосаяси қақтығыстар ұшығып, милитаризация күшейген, көпжақты институттар әлсіреп, сауда кедергілері көбейген кезеңді сипаттайтын «Жаппай жікке бөліну» деген ұғым пайда болды. Былтыр қақтығыстардың салдарынан жаһандық экономика шамамен 22 триллион доллар зиян шекті. Маңызды теңіз жолдарының үзілуі жаһандық энергетика, азық-түлік және сауда тізбегіндегі осал тұстарды анық көрсетті, – деді Мемлекет басшысы.

Қазақстан Президенті трансшекаралық инфрақұрылымға төнген қауіп-қатердің ұлғая түсуін тағы бір күрделі проблема ретінде атады. «Дәл осы себепті бейбітшілік пен стратегиялық тұрақтылық экономикалық және орнықты дамуға қажетті алғышарттар саналады. Алайда бұл – экономика шеңберіне де сыймайтын мәселе. Саяси диалог пен дәйекті дипломатия арқылы аймақтағы шиеленісті бәсеңдетіп, ұзақмерзімді тұрақтылық орнатуға басымдық берілуге тиіс. Кеңірек қарайтын болсақ, халықаралық қауіпсіздік архитектурасының күйреуі және ұзаққа созылған қақтығыстар жаңа қарулану жарысы мен стратегиялық қателіктерді, сондай-ақ жаңсақ шешімдер қабылдау қаупін күшейтеді. Сондықтан ядролық, соның ішінде жаңа технологияларға қатысты қатерлерді азайту мақсатында атом қаруы бар державалардың жоғары деңгейдегі диалогы өте қажет» деді Қасым-Жомарт Тоқаев.

«БРИКС ПЛЮС» САММИТІНЕ ҚАТЫСТЫ

Президент Қасым-Жомарт Тоқаев Нью-Делиде «аутрич»/«БРИКС плюс» форматындағы пленарлық отырыста сөз сөйледі. Жиын «Орнықтылықты, инновацияны, ынтымақтастық пен тұрақтылықты нығайту» тақырыбына арналған.

Мемлекет басшысының пайымдауынша, жетекші державалар арасында сенім деңгейінің төмендеуі Біріккен Ұлттар Ұйымының тиімді әрекет ету мүмкіндіктерін шектейді.

– Алайда БҰҰ-ға балама жоқ. Реформа Ұйымның қақтығыстардың алдын алып, ұжымдық шешімдер қабылдау әлеуетін нығайтуға тиіс. БҰҰ Жарғысы мүлтіксіз сақталуы қажет. Оны әркім өз бетінше қолдануына болмайды. Қауіпсіздік Кеңесін реформалау кезінде қазіргі әлемнің жағдайы ескеріліп, оның құрамында Азия, Африка және Латын Америкасы елдерінің өкілдері болуын қамтамасыз еткен жөн. Дамып келе жатқан орта державалар да жаһандық ауқымдағы шешім қабылдауға салмақты үн қосуы керек. Өйткені олар диалогты өрбітіп, геосаяси қайшылықтар мен келіспеушіліктерді еңсеруге ықпал ете алады. Қазақстан серіктес ел ретінде БРИКС-ті нақты ынтымақтастыққа арналған, БҰҰ-ның көпжақты жүйедегі жетекші рөлін толықтыратын әрі халықтарды, өңірлер мен нарықтарды өзара байланыстыратын ашық алаң ретінде қарастырады. Әрбір күрделі мәселенің шешімін іздеу – біздің

бұлжымас ұстанымымыз, – деді Президент.

Қасым-Жомарт Тоқаев былтыр Қазақстанның БРИКС-қа мүше және серіктес елдермен тауар айналымы 72 миллиард долларға жуықтағанын айтты. «Біз барлық БРИКС мемлекеттерімен сауда-экономикалық және инвестициялық байланыстарды әртараптандыруға ниеттіміз. Оған өнеркәсіп, транзит және технологиялық әлеуетіміз жетеді. Қазақстан Еуразиялық экономикалық одақтың қазіргі төрағасы ретінде БРИКС-пен экономикалық ынтымақтастықты кеңейтуді және Үндістанмен еркін сауда туралы келісім жасасуды құптайды. Еліміз негізгі шикізат көздерін жеткізетін сенімді серіктес ретінде дүние жүзіндегі тасымал тізбегінің қауіпсіздігін қамтамасыз етуге үлес қосып келеді. Біздің ойымызша, энергетика, аса маңызды минералдар және ауыл шаруашылығы салаларында өнімді терең өңдеу бойынша серіктестікті дамытуға мүмкіндік мол. Бұл ретте технология мен білім алмасуға және бірлескен инвестицияға айрықша мән берген жөн. Бұдан бөлек, біздің ауқымды инфрақұрылым жобаларды, соның ішінде халықаралық

маңызы бар бастамаларды бірлеске іске асыруға әлеуетіміз жетеді» деді Мемлекет басшысы.

Қазақстан Президенті көлік қатынасын нығайту мүмкіндіктерге жол ашып, ортақ экономикалық өсімге тың серпін береді деп санайды.

– Қазақстан Еуразиядағы басты транзит-логистика орталықтарының бірі ретінде теміржол желілерін, порттар мен цифрлық инфрақұрылымды дамыту арқылы трансшекаралық жүк тасымалын анағұрлым тез әрі болжамды қалыпқа түсіргісі келеді. Өткен жылы Қазақстан арқылы 40 миллион тоннаға жуық транзиттік жүк тасымалданды. Ұзақмерзімді жоспар бойынша осы көрсеткішті жылына 100 миллион тоннаға жеткізуді мақсат етіп отырмыз. Қазір Қытай мен Еуропа арасындағы құрлық жолдарымен жеткізілетін жүктің 85 пайызы Қазақстан аумағымен өтеді. Еліміз Транскаспий халықаралық көлік бағыты аясында Азия мен Еуропа арасын Каспий теңізі арқылы жалғайтын стратегиялық нүкте саналады. Бұл маңызды бағдарды «Бір белдеу, бір жол» – Оңтүстік» халықаралық көлік дәлізімен ұштастыру Еуразияның

барынша интеграцияланған және орнықты көлік желісін қалыптастыруға мүмкіндік береді. Осы орайда, Үндістан логистика және жеткізу тізбегі салаларындағы ынтымақтастықты көздейтін БРИКС Негіздемелік бағдарламасын ұсынды. Мен мұны құптаймын. Өйткені ол БРИКС плюс форматындағы нақты ынтымақтастықты нығайтуға ықпал етеді, – деді Қасым-Жомарт Тоқаев.

Мемлекет басшысы экономиканы, қоғамды және күштердің жаһандық теңгерімін өзгерте бастаған жасанды интеллектің рөліне тоқталды. «БРИКС қарқынды дамып келе жатқан мемлекеттердің технологиялық әлеуетін олардың ауқымымен ұштастырып, инновация, инвестиция және тұрақты экономикалық өсімнің жаңа мүмкіндігін ұсына алады. Қазақстан үшін жасанды интеллект стратегиялық басымдыққа ие. Бұл ретте еліміз БРИКС плюс аясындағы тиімді ынтымақтастықтың аясын кеңейту үшін алдыңғы қатарлы есептеу инфрақұрылымын, сондай-ақ БҰҰ-ның ұлттық және цифрлық орталықтарын жұмылдыруға дайын. Нақты шара ретінде жасанды интеллект саласы бойынша БРИКС плюс серіктестігін іске қосуды ұсынамын. Оның аясында ұлттық ЖИ орталықтарын біріктіруге, зертханалар мен ғылыми жобаларды қолжетімді етуге, сондай-ақ бірлесіп көптілді

шешімдер әзірлеуге болады» деді Президент.

Президент сөзін түйіндей келе, тиімді көпжақты ынтымақтастық болмаса, көпполярлы жүйе жікке бөлінуді одан сайын ушықтырып, адамзатқа қауіп төндіретінін айтты. Оның пікірінше, Қазақстан егемендікке, мүдделердің теңгеріміне және ортақ жауапкершілікке негізделген жасампаз көпполярлы жүйені қолдайды. Қасым-Жомарт Тоқаев Нью-Делидегі саммит нақты ынтымақтастық пен бірлескен прогресс арқылы осы көзқарасты ілгерілетуге ықпал етеріне сенім білдірді.

Нью-Делидегі БРИКС саммиті аясында Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев Ресей Президенті Владимир Путинмен, Малайзия Премьер-министрі Ануар Ибрагиммен, Вьетнам Премьер-министрі Ле Минь Хынгпен, Бурунди Президенті Эварист Ндайишимийемен, БҰҰ Бас хатшысы Антониу Гутерришпен, Дүниежүзілік денсаулық сақтау ұйымының бас директоры Тедрос Гебрейесуспен, Дүниежүзілік сауда ұйымының бас директоры Нгози Оконджо-Ивеаламен, Таиланд Премьер-министрінің орынбасары Сихасак Пуангкеткеомен жүздесті.

Кездесулер барысында түрлі саладағы екіжақты ынтымақтастықты дамыту перспективасы, сондай-ақ халықаралық құрылымдар аясындағы ықпалдастық мәселелері талқыланды.

НАРЕНДРА МОДИМЕН КЕЗДЕСТІ

Мемлекет басшысы Үндістан Премьер-министрі Нарендра Модимен кездесті. Қасым-Жомарт Тоқаев Үндістан Премьер-министрі Нарендра Модиді БРИКС саммитінің табысты өтуімен құттықтап, халықаралық ауқымдағы іс-шара жоғары деңгейде ұйымдастырылғанын жеткізді.

Президент әлемдік экономикада көшбасшылардың бірі саналатын Үндістанның ғылыми-техникалық саладағы тамаша жетістіктеріне және халықаралық аренадағы зор беделіне тоқталды.

– Үндістан Сіздің парасатты әрі тегеурінді басшылығыңызбен прогресс пен орнықты даму жолында алға қарай нық қадам басып келеді, – деді Президент.

Мемлекет басшысы қазақ-үнді қарым-қатынасы көптеген бағытта қарқынды ілгерілеп келе жатқанын атап өтті. «Бүгінде

Қазақстанда үнді капиталының үлесі бар 600-дей компания нәтижелі жұмыс істейді. Былтыр елімізге 150 мыңға жуық Үндістан азаматы келді. Қазақстанда көптеген үнді студенттері білім алып жүр. Сондай-ақ біз халықаралық ұйымдар аясында тығыз ықпалдастық орнаттық» деді Қасым-Жомарт Тоқаев.

Нарендра Моді БРИКС саммитіне қатысқаны үшін Мемлекет басшысына алғыс айтып, Қасым-Жомарт Тоқаев көтерген бастамалар мен ұсыныстардың өзектілігіне назар аударды.

Үндістан Премьер-министрі Қазақстанмен достыққа және өзара сенімге негізделген қарым-қатынасты жоғары бағалайтынын жеткізді.

Көшбасшылар екіжақты күн тәртібіндегі нақты мәселелерді, соның ішінде энергетика, цифрландыру, білім және туризм салаларындағы ынтымақтастық жолдарын талқылады.

Нарендра Модидің айтуынша, екі елдің жоғары технология және креативті индустрия бағыттарындағы әлеуеті мол. Осы орайда, Astana Hub және Хайдарабад

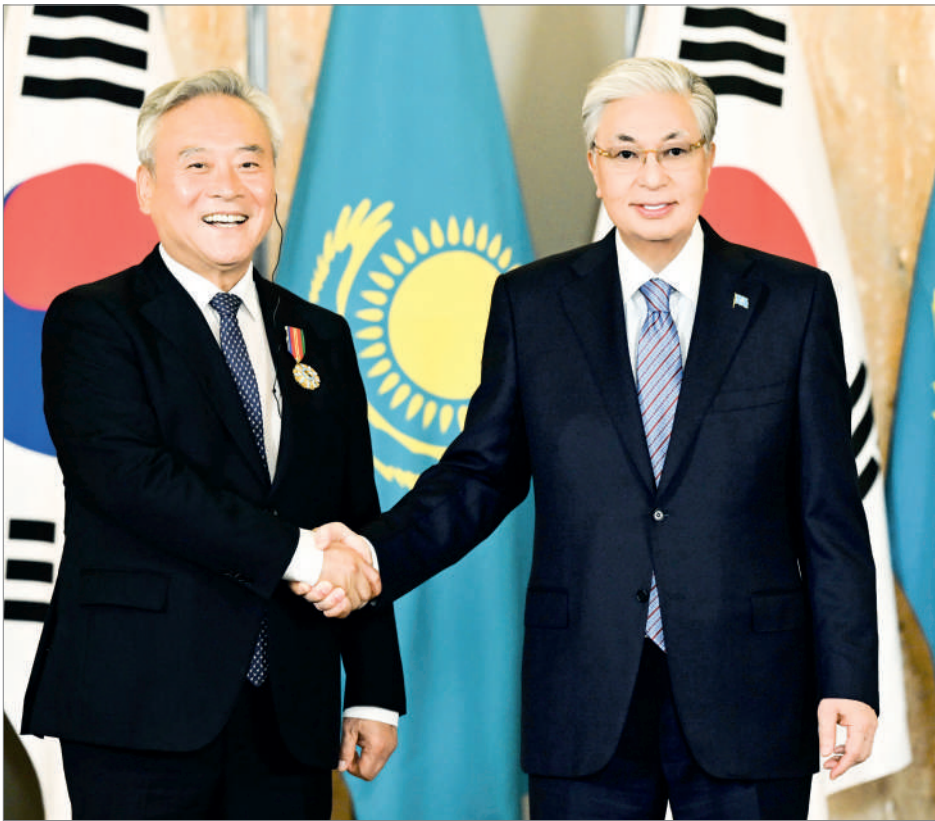
технологиялық экожүйелері арасындағы серіктестіктің келешегі зор. Үндістан Премьер-министрі Қазақстанның өкілдерін, әсіресе, жастарды келесі жылы Мумбаида өтетін WAVES креативті индустрия саммитіне қатысуға шақырды.

Тараптар Үнді елі мен Еуразиялық экономикалық одақ арасындағы ынтымақтастықты дамыту мүмкіндіктерін қарастырды. Мемлекет басшысы Қазақстан ЕАЭО Төрағасы ретінде Ұйым мен Үндістан арасында еркін сауда аймағын құру жөнінде келіссөздер жүргізуді құптайтынын және оны ілгерілетуге ықпал етуге дайын екенін айтты.

Қасым-Жомарт Тоқаев Үндістан Премьер-министрін Қазақстанға мемлекеттік сапармен келуге шақырды.

КОРЕЯ АЗАМАТТАРЫН МАРАПАТТАДЫ

Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев Президент Ли Чжэ Мённың шақыруымен Корея Республикасына мемлекеттік сапармен барды. Сапар аясында Президент Корея Республикасының мемлекет және қоғам қайраткерлеріне ІІ дәрежелі «Достық» орденін салтанатты түрде табыстады.

Мемлекет басшысы бүгінгі мән-маңызы ерекше рәсімге жиналған қауымға ілтипат білдіріп, қазақ пен корей ежелден достас халықтар екеніне назар аударды.

– Екі елдің арасы алшақ болғанымен, бізді өзара құрмет пен ортақ мүдде жақындастарды. Корея экономикасы айналасындағы бәсекелестік пен сын-қатерлерге қарамастан ойдағыдай дамуда. Бұл – халықтың еңбекқорлығы мен ірі кәсіпкерлердің арқасы. Қазақ халқы мен билік өкілдері достас Корея еліне шынайы сыйластықпен қарайды. Корея Республикасы – Қазақстанның стратегиялық серіктесі. Біз Кореяны халықаралық абырой-беделі зор

мемлекет ретінде білеміз. Бүгінде мемлекеттеріміздің сан қырлы ынтымақтастығы жыл санап нығайып келеді. Осыдан бес жыл бұрын Кеңейтілген стратегиялық серіктестік туралы мәлімдеме қабылдаған едік, – деді Қасым-Жомарт Тоқаев.

Президент екі мемлекет арасында терең саяси диалог орнап, сан қырлы ынтымақтастық нығайғанын атап өтті. «Сауда-экономикалық қарым-қатынас қарқынды дамып келе жатыр. Біз машина жасау, энергетика, металлургия, озық технология және басқа да салада бірқатар ірі жобаны жүзеге асырып жатырмыз. Әлемге танымал корей компаниялары елімізде табысты жұмыс істеу-

де. Мәдени-гуманитарлық байланысымыз да күшейді» деді Мемлекет басшысы.

Қасым-Жомарт Тоқаев Кореямен байланысты күшейтуде еліміздегі корей ұлтының өкілдері ерекше рөл атқаратынын айтты.

– Қазір Қазақстанда жүз мыңнан астам корей ұлтының өкілдері тұрады. Олардың еліміздің экономикасы мен қоғамдық-саяси дамуына қосқан үлесі орасан зор. Елімізде барлық этностар үшін қолайлы жағдай жасалған. Корё-сарам қауымдастығы да қазақ жерінде тату-тәтті өмір сүріп, еліміздің ынтымақ-бірлігін арттыруға мол үлес қосып отыр. Қазақстанда Корей мәдени орталықтары қызмет етеді. Алматыдағы академиялық корей театры көрерменнің көзайымына айналды. Сондай-ақ корей тілінде газет шығады, арнайы радиохабар таратылады, – деді Мемлекет басшысы.

Президенттің пайымдауынша, қос халықтың достығын бекемдеу ортақ мүддеге сай келеді. «Бүгін қазақ-корей қарым-қатынасы үшін маңызды күн деп санаймын. Мен осы сапарымның аясында Корея Республикасының бірқатар көрнекті мемлекет және қоғам қайраткерін ІІ дәрежелі «Достық» орденімен марапаттау туралы шешім қабылдадым. Бұл – қазақ жұртының өздеріңізге деген шынайы құрметі, риясыз көңілінің белгісі. Сіздер алдағы уақытта да екі ел арасындағы байланысты нығайтуға сүбелі үлес қоса бересіздер деп сенемін» деді Қасым-Жомарт Тоқаев.

Рәсім барысында Корея Республикасы Ұлттық жиналысының 22-шақырылым депутаттары Мэн Сон Гю мен Ли Чжэ-кан, Сеул киберуниверситетінің президенті Ли Сан Гюн, Хангук шет тілдері университетінің (HUPS) профессоры, Орталық Азияны зерттеу институтының директоры Сон Ён Хун, Hyundae General Hospital көпбейінді клиникасының директоры Ким Бу Соп ІІ дәрежелі «Достық» орденімен марапатталды.

ЕЛОРДАЛЫҚТАР ТАЗАЛЫҚТЫ ҚАЛАЙДЫ

Астанада «Таза Қазақстан» жалпыұлттық бастамасы аясында тұрғындар аумақтарды көркейтуге қатысып, ағаш отырғызады, жағалаулар мен қоғамдық кеңістіктерді тазалайды. Бұл жұмыстың басты міндеті – қаланы таза әрі жасыл ету ғана емес, сонымен бірге қоршаған ортаға деген жауапкершілікті қалыптастыру.

Бірнеше жылда елордада «Таза Қазақстан» экологиялық бастамасына 1,4 миллионнан астам адам қатысты. Жұмыстың басты бөліктерінің бірі – су нысандарын тазалау болды. Қалада Есіл өзені, Ақбұлақ және Сарыбұлақ, Нура-Есіл каналы мен Кіші Талдықөлде жұмыс жүргізілді. Су қоймаларының экологиялық жағдайын қалпына келтіру және қалпын сақтап тұру үшін биомелиорациялық технологиялар қолданылды. Тек 2026 жылдың көктемінде елордада тұрғындарды санитарлық тазалау, аумақтарды көркейту және көгалдандыру мәселесінде біріктірген экологиялық айлық өтті. Оның аясында су нысандарының жағалауларын тазалау бойынша «Мөлдір бұлақ», қоғамдық кеңістіктерде тәртіп орнату бойынша «Таза қала», аулаларды

көркейту бойынша «Таза аула» және қаланың жасыл қорын ұлғайту бойынша «Жасыл болашақ» тақырыптық апталықтары ұйымдастырылды.

Жыл басынан бері экологиялық іс-шараларға 300 мыңнан астам тұрғын мен 9,8 мың кәсіпорын мен ұйым қатысты. Осы уақыт ішінде 6400-ге жуық аула аумағы тәртіпке келтіріліп, 1 мың тоннадан астам қалдық шығарылды, 732 300 жасыл желек отырғызылды. 2026 жылы елордада 400-ден астам экологиялық іс-шара ұйымдастырылды. Оларға мектеп оқушылары мен студенттер, жастар, еңбек ұжымдары, кәсіпкерлер, қоғамдық ұйымдардың өкілдері және қаланың түрлі аудандарының тұрғындары қосылды.

Экологиялық мәдениет нақты істер арқылы қалыптасады. Тұрғын-

дар аулаларды бірге күтіп-баптағанда, жағалауларды тазалап, ағаш отырғызғанда, қалаға деген қамқорлық ортақ жауапкершілікке айналады. Бұл жұмыс күзде де жалғасады. 12 қыркүйек пен 10 қазан аралығында Астанада күзгі экологиялық айлық өтіп жатыр, оның аясында санитарлық тазалау, аумақтарды көркейту және көгалдандыру бойынша іс-шаралар жоспарланған. 19 қыркүйекте ағаш отырғызу бойынша жалпықалалық экологиялық акция өтеді. Күзде 226 242 жасыл желек отырғызу жоспарланып отыр.

Тұрғындарды жұмылдырудың тағы бір жолы – Астанада 2024 жылдан бері жұмыс істейтін және күн сайын қала тұрғындарының өтініштерін қабылдап, өңдейтін @TazaQazBot Telegram-чат-боты. Бүгінгі таңда тұрғындардың 5490 өтініші орындалды.

«Таза Қазақстан» адамдарды қаланы таза, жасыл әрі жайлы ету сияқты қарапайым жолда біріктіреді. Бұл ретте әрбір абаттандырылған аула, отырғызылған ағаш және тазартылған жағалау елорданың экологиялық мәдениетіне қосылған үлес болып саналады.

Елордада қысқы жылыту маусымына қажетті жылу қуатының резерві дайын, деп хабарлады Астана қаласы әкімінің сайты. Елордада қолданыстағы жылумен жабдықтау нысандарын қысқа дайындау жұмыстары аяқталып келеді. Сонымен қатар жылу көздерін жаңғырту және жаңа нысандар салу жобалары жүзеге асырылып жатыр.

ЖЫЛЫТУ МАУСЫМЫНА ДАЙЫН

Бүгінде елорданың орталықтандырылған жылумен жабдықтау жүйесіне бес негізгі энергия көзі кіреді. Олар – ЖЭО-1, ЖЭО-2, ЖЭО-3, «Тұран» және «Оңтүстік-Шығыс» газ жылу станциялары. Жылу қуатының резерві алдағы жылыту кезеңінде қаланың қажеттілігін қамтамасыз етуге және жүктеме артқан жағдайда қосымша қор қалыптастыруға мүмкіндік береді. Сонымен қатар Астана тұрғындарының өсуі мен қаланың қарқынды дамуын ескере отырып, жылу қуатын арттыру жұмысын жалғастырып жатыр.

Қазір ЖЭО-3-тің көмірмен жұмыс істейтін бөлігінің құрылысы, сондай-ақ ЖЭО-2 су жылыту қазандығын кеңейту және қайта жаңарту жұмысы жалғасып жатыр. Бұл жоба

аясында №7 және №8 қазандықтар орнатылады.

Жаңа негізгі нысандардың бірі – қуаты сағатына 620 Гкал болатын «Тельман» газ жылу станциясы. Оны биыл пайдалануға беру жоспарланған. Жаңа жылу көзі жылу қуатының резервін одан әрі арттырып, елорданы жылумен жабдықтау жүйесінің сенімділігін күшейтеді. Осылайша, Астанада қысқы жылыту маусымына қажетті жылу қуатының резерві дайын, алдағы кезеңге қосымша резервтер қалыптастыру жұмысын қатар жүргізіп жатыр. Бұл қолданыстағы тұрғын үй құрылыстарын, сондай-ақ елорданың даму қарқынына қарай жаңадан бой көтеріп жатқан аудандарды тұрақты әрі сенімді жылумен қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

АСТАНА ҚАЛАСЫ ТҰРҒЫНДАРЫНЫҢ ЖӘНЕ СЕГІЗІНШІ САЙЛАНЫМЫНЫҢ ҚАЛАЛЫҚ МӘСЛИХАТ ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ НАЗАРЫНА!

2026 жылғы 24 қыркүйек сағат 10:00-де Астана қаласы мәслихатының сегізінші сайланымының кезекті сессиясы шақырылады.

Сессияның қарауына келесі сұрақтар шығарылады:

1. Өткен жыл бойынша әлеуметтік-мәдени даму саласындағы мемлекеттік және жергілікті бағдарламаларды іске асыру және алдағы кезеңге арналған міндеттер туралы.

Баяндамашылар:
Талғат Абайұлы Рахманберді - Астана қаласы әкімінің орынбасары;
Ерік Серікұлы Мейрхан - Астана қаласы әкімінің орынбасары.

2. Астана қаласы мәслихатының әлеуметтік-мәдени даму мәселелері жөніндегі тұрақты комиссиясының есебі туралы.

Баяндамашы: Асқар Сайлаубекұлы Смағұлов - тұрақты комиссияның төрағасы.

3. «Астананың орманды саябақ аймағын басқару және оның аумағындағы қызметтің шектеулі режимі қағидаларын бекіту туралы».

Баяндамашы: Дәулет Боранбайұлы Досқұлов - «Астана қаласының Қоршаған ортаны қорғау және табиғатты пайдалану басқармасы» ММ басшысы.

4. «Астана қаласының Құрметті азаматы» атағын беру қағидаларын бекіту туралы.

Баяндамашы: Абдрахман Мирас Зікірияұлы - «Астана қаласының Ішкі саясат басқармасы» ММ басшысы.

5. Астана қаласында мүгедектігі жоқ адамдарға медициналық көрсетілмдер бойынша есту аппаратарымен қамтамасыз ету туралы.

Баяндамашы: Тулеуова Айнұр Сәкенқызы - «Астана қаласының Қоғамдық денсаулық сақтау басқармасы» ММ басшысы.

6. Астана қаласы мәслихатының 2025 жылғы 14 ақпандағы № 265/34-VIII «Астана қаласы үшін жасанды интеллект базасында қалалық инфрақұрылымды басқаруға арналған шешімі» мемлекеттік-жекешелік әріптестік жобасы бойынша мемлекеттік міндеттемелерді қабылдау туралы» шешіміне өзгерістер енгізу туралы.

Баяндамашы: Ахметов Берік Айтпайұлы - «Астана қаласының Цифрландыру және мемлекеттік қызметтер басқармасы» ММ басшысы.

7. Қалалық мәслихат сессияларында айтылған сын-ескертпелер мен ұсыныстардың орындалу барысы туралы.

8. Астана қаласы мәслихатының кезекті сессиясының қарауына енгізетін негізгі мәселелер туралы.

Баяндамашы: Зейнұлқабден Табиғат - Астана қаласы мәслихатының төрағасы.

Анықтама үшін телефон нөмірі: 55-66-37.

Т.ЗЕЙНҰЛҚАБДЕН,
Астана қаласы
мәслихатының төрағасы

АСТАНАДА ТҰРАҚ ЖҮЙЕСІ ӨЗГЕРДІ

Астанада ақылы автотұрақтарды басқару жүйесі өзгеріп, жүргізушілерге арналған жаңа UIMS Parking платформасы іске қосылды.

14 қыркүйектен бастап елорданың ақылы автотұрақтары Астана қаласы Көлік және жол-көлік инфрақұрылымын дамыту басқармасына қарасты «Жол қозғалысын ұйымдастыру орталығы» ЖШС басқаруына өтті. Осыған байланысты қала тұрғындары мен қонақтарына арналған жаңа мобильді қосымша мен веб-портал әзірленді. UIMS Parking арқылы ақылы тұрақтардың цифрлық қызметін пайдалануға болады. «Жаңа жүйеге көшуге байланысты жүргізушілер үшін маңызды өзгеріс жоқ. Бұрын берілген жеңілдіктер мен абонементтер сақталды. Оларды қайта рәсімдеудің немесе құжаттарды қайта тапсырудың қажеті жоқ» деді Көлік және жол-көлік инфрақұрылымын дамыту басқармасынан.

Пайдаланушылардың жеке шоты мен ондағы қаражат қалдықтары да

жаңа жүйеге көшірілді. Ал тұрақтағы ақпараттық тақталардағы QR-кодтар мен қолданыстағы төлем арналары өзгеріссіз қалады. «Жол қозғалысын ұйымдастыру орталығы» ЖШС баспасөз қызметінің хабарлауынша, тұрақ сессиясына төлем жасау тәртібі де сақталған. Тәуліктегі тұрақ үшін төлемді осы күннің сағат 23:59-ына дейін жасауға болады.

Жаңа UIMS Parking қосымшасы App Store және Google Play платформаларында қолжетімді. Тұрақ аймақтарының орналасуы, тарифтер мен пайдалану ережелері туралы ақпарат жаңа жүйенің ресми платформасында жарияланған. Осылайша, ақылы тұрақтардың басқару жүйесі жаңарғанымен, бұған дейінгі жеңілдіктер, абонементтер, жеке шоттар мен төлемнің негізгі тәртібі сақталып отыр.

Нұрдәулет КӘКІШ

Жұмысшы мамандығы қай кезеңде де қадірлі. Өйткені әлеуметке тас қалап, темір дәнекерлеп, жол салып, үй тұрғызып, өндірістің шырайын келтіретін адам керек. Астанадағы 32 колледжде экономиканың негізгі салаларына қажетті мамандар оқытылуда.

ЖҰМЫСШЫ МАМАНДЫҒЫ МАҢЫЗЫН ЖОҒАЛТПАЙДЫ

Олжас
МҰРАТБЕКҰЛЫ

Тоқсаннан астам кәсіпорынның сұранысымен 3 мыңға жуық студент мақсатты түрде білім алып жатыр. Елордада «Еңбек жолы» байқауы өтіп тұрады. Сонымен бірге қалада «Үздік еңбек династиясы», «Өндірістің үздік жас қызметкері» және «Жұмыс істейтін жастардың үздік тәлімгері» номинациялары бойынша жарыстар да өтіп келеді. Сондай-ақ ірі өндіріс орындары мен компаниялардың қатысуымен «Жұмысшы мамандықтар қаласы» сияқты форумдар мен кәсіби шеберлік сайыстары ұдайы ұйымдастырылады. Бұл еңбек жәрмеңкелерінің мақсаты – әр маман өзінің оқыған саласына байланысты тұрақты жұмыс тауып, еңбек өнімділігін арттыруға өз үлесін қосу көзделеді.

Белгілі экономист Бексұлтан Ысқақов еңбек нарығында тепе-теңдік сақталуы тиіс деп санайды.

– Астана қарқынды дамып келеді. Бүгінде шаһарда шамамен 1,8 млн адам тұрады. Оның сыртында есепте тұрмағаны қаншама. Мұнда тіршілік қызу. Әсіресе құрылыс, қызмет көрсету салаларына сұраныс жоғары. Мәселен, Дубай, Шанхай сияқты қалалардың маңында индустриялды аумақтар көптеп салынған. Біздің елорданың маңынан машина жасау, құрылыс заттарына шығаратын цехтар, жеңіл өнеркәсіп, тамақ өндірісі сияқты орындарды көп-

теп салу керек. Қалаға жақын орналасқан Қосшы, Қоянды секілді қала, елді мекендерден ет-сүт комбинаттарын қала тіршілігіне керекті зауыт-фабрикаларды салу қажет. Сонда жас мамандарға жұмыс табылады. Ал құрдан-құр грант санын көбейту түк те пайда бермейді. Сондай-ақ жастарға өңірлерде, өзінің тұрып жатқан жерлерінде кәсіпкерлікті қолдау мақсатында, шынайы көмектер қарастырса, нұр үстіне нұр. Сонда жұрттың бәрі Астана, Алматы, Шымкент сияқты қалаларға ағылмайды. Қайта еңбек нарығында тепе-теңдік сақталар еді, – деп пайымдайды экономист.

Үкімет деректеріне сәйкес, 2023 жылы колледждерге мемлекеттік тапсырыс көбейтіле бастады. Жұмысшы маман-

дықтарына оқитын студенттердің стипендиясы 50%-ға көтерілді. Геология, энергетика, машина жасау, көлік, құрылыс, ауыл шаруашылығы сияқты салаларға қажетті кадр даярлауға басымдық берілді. 2024 жылы Колледждердегі мемлекеттік білім беру тапсырысы 143 мың орынға дейін жеткізілді. Мемлекеттік тапсырыстың 65%-ы техникалық мамандықтарға бағытталды. 2025 жылы «Жұмысшы мамандықтары жылы» болып бекітілді. Сұранысқа ие техникалық мамандықтарды толық тегін оқыту бағыты енгізілді. Мемлекет сұранысқа ие мамандықтар бойынша жастарды 100% тегін техникалық және кәсіптік біліммен қамтуды көздеді. Мемлекеттік тапсырыстың техникалық бағыттарға арналған үлесі

70%-ға көтерілді. Биыл да бұл қарқын үдемек.

Астана құрылғалы құрылыс саласында істеп келе жатқан Берік Асанов өзінің балалары да құрылысшы болғанын қалайды. Алайда әлеуметтік тұрғыдан толықтай қамсыздандырылмағандықтан, бұл салада жандандыратын іс көп дейді.

– Жұмысшы мамандықтарына көңіл бөлінуде. Өзім 25 жылға жуық құрылыс саласындамын. Қыш қалаушыдан бастап пропраб, бригадир деңгейіне жеттік. Қысы-жазы далада жүріп, ауыр жұмыс істедік. Бүгінде құрылыста кран басқаратын, жүк көлігін айдайтын, қыш қалайтын, сылақ сылайтын, сантехник мамандардың біразының жасы ұлғайған. Жастардың көбі жұмыстың ауырлығынан тайсалады. Сондықтан жұмысшы мамандықтарына қызықтыру үшін әлеуметтік тұрғыдан жағдай жасап, 3-4 айлық курстарды көбейтсе екен. Өзім ұлымды колледжге құрылысшы мамандығына бермекшімін. Алайда оның болашағын ойлаймын, қарапайым жұмысшы болып қалып қоймаса екен. Біздегі ең үлкен кемшілік қызметтік жолда өсіп, даму жағы қарастырылмай тұр. Егер әлеуметтік жағдай жасалса, үй-жай алуға мүмкіндік жасалса, көптеген жастар жұмысшы мамандықтарына келеді, – деп түйді құрылысшы.

Токетері, жұмысшы мамандықтарына көңіл бөлінгенімен, жұмысқа орналастыру жағы қолға алынса, еңбегіне қарай қызметі көтерілсе, әлеуметтік тұрғыдан қамсыздандырылса, мемлекет ісі өркендей түсері анық.

Алдағы уақытта мұндай нысанның функциональн кеңейтуге болады. Тіректер бейнебақылау камерасы мен ауа сапасын өлшейтін құрылыстан бастап интеллектуалды жарықтандыру жүйесі, Smart City технологиясының өзге де шешімін орналастыруға арналған инфрақұрылым ретінде пайдаланылуы мүмкін.

«Мұндай жобалар байланысты дамыту қала мен бизнестің ортақ міндеті екенін жақсы көрсетеді. Бірлесіп талқылап, тиімді шешім табуға мүмкіндік болған кезде жұмыс та жылдам жүріп, нәтиже де нақты болады. Қос мақсаттағы тіректер қалалық кеңістікті қосымша құрылымдармен шамадан тыс жүктемей, мобильді желіні дамытуға мүмкіндік береді» деді Beeline Қазақстанның техникалық директоры Тұңғышбек Батталханов.

ЕҢБЕК АДАМЫ

ЛОКОМОТИВ ДЕПОСЫНЫҢ ИНЖЕНЕРІ

Жұмысшы мамандықтарының ішінде өте сирек кездесетін кәсіптің бірі – локомотив шаруашылығындағы таспа талдаушы қызметі. Осы ерекше мамандықты меңгерген Әсем Тілебадина Астана локомотив пайдалану депосында аға таспа талдау инженері болып еңбек етеді.

Райхан
РАХМЕТОВА

14 жылдық тәжірибесі бар теміржолшы қыз осы жұмысы арқылы локомотив бригадаларының әр сапардағы жұмысын бағалауға, сол арқылы пойыздар қозғалысы қауіпсіздігін қамтамасыз етуге ықпал етеді.

– Менің міндеттеріме Клуб, Борт деп аталатын қауіпсіздік құралдарының, жылдамдық өлшегіш таспалардың жұмыс принципін білу, сапалы таспа талдау, сонымен қатар пойызды жүргізу, тежегіштерді басқару, тіркеу кассеталарына және жылдамдық өлшегіш таспаларға жазылған барлық параметрлерді тіркеу және олардың пайда болу себептерін анықтау, жылдамдық өлшегіш пен оның жетегі, ALSN және тежегіштердің жұмысын білу жатады. Жылдамдық өлшегіш

ципшіл және объективті болу керек. Өйткені локомотив бригадаларының тәртібі ғана емес, адамдардың қауіпсіздігі де сапалы таспа талдау мен бұзушылықты ертерек анықтауға тікелей байланысты. Аса жауапты маман Әсем теміржол көлігінде қозғалыс қауіпсіздігін қамтамасыз етуге үлес қосуда өзінің кәсіби тәжірибесі мен біліміне сенеді.

– Жылдамдықты өлшейтін таспаларды талдауға арналған монограммасы бар арнайы стэндте станциялар, 4 бағыттағы таспа талдау, сонымен қатар пойызды жүргізу, тежегіштерді басқару, тіркеу кассеталарына және жылдамдық өлшегіш таспаларға жазылған барлық параметрлерді тіркеу және олардың пайда болу себептерін анықтау, жылдамдық өлшегіш пен оның жетегі, ALSN және тежегіштердің жұмысын білу жатады. Жылдамдық өлшегіш

таспаларды талдау кезінде инженер белгіленген нысандағы журналдарда барлық анықталған бұзушылықтарды, кіру және өту бағдарламаларындағы кідірісті, жылдамдық өлшегіштердің, машинист пен крандардың бүкіл ақауын және уақытша өшіп қалуын, пойыз қандай сигналға және тежегіш жолының жағдайына сәйкес отырып шұғыл тежеу бергенін жазады. Ай сайын жол бойында бұзушылықтарға жол берген машинисттердің аты-жөнін арнайы экранда көрсете отырып, анықталған бұзушылықтардың көшірмелерін, учаскенің бейнежазбасын, бұзушылықтың сипатын және қабылданған шараларды іліп қою керек. Бұл жұмыс болған жайтты уақытылы жеткізуге, профилактикалық жұмыстарды жүргізуге және осындай бұзушылықтардың қайталануына жол бермеуге мүмкіндік береді. Айналып келгенде, мұның бәрі мыңдаған тонна жүктер мен мыңдаған жолаушылар тасымалдайтын пойыздардың қозғалыс қауіпсіздігі деңгейін арттыруға тікелей ықпалын тигізеді, – дейді таспа талдаушы өз жұмысын түсіндіріп.

Осындай маңызды міндеттер жүктелген маманға жұмысында аса мұқият, прин-

барлық барысын көріп, машинистің іс-әрекеті белгіленген талаптарға қаншалықты сәйкес келетіндігін анықтаған ұнайды. Таспа талдау жоғары зейінді, табандылықты, жауапкершілікті және аналитикалық ойлауды қажет етеді. Кейде ұзақ уақыт бойы көп ақпаратпен жұмыс істеу керек болады, әр жазбаны оқып шығып, көптеген параметрлерді салыстырасыз, сондықтан шымдамдылық пен ұсақ-түйекке мұқият болу маңызды. Бұл жұмыста соған қоса машинист жұмысының ерекшелігін түсіну, құралдардың көрсеткіштерін, сигналдардың және нормативтік құжаттардың талаптарын түсіну қажет, – дейді Әсем.

Абай облысында көпбалалы отбасында дүниеге келген Әсем Амангелдіқызы байланыс электрмонтері мамандығы бойынша колледж және университетте білім алған. Еңбек жолын 2012 жылы теміржолда Орталықтандыру сигнализациясының электронері қызметінен бастады. Осы саладағы жұмыс ол үшін кәсіби деңгейде қалыптасуды алғашқы маңызды кезеңі болды және қажетті білім мен дағдыны меңгеруге мүмкіндік берді. Елордаға 2023 жылы көшіп келіп, содан бері қазіргі жұмысын Астана депосында абыроймен атқарып келеді.

ЖАРЫҚ ПЕН ИНТЕРНЕТ БІР БАҒАНҒА ОРНАТЫЛАДЫ

Астанада мобильді байланыс сапасы мен мобильді интернеттің қамту аймағын жақсартуға, сондай-ақ елорданың телекоммуникациялық инфрақұрылымын дамытуға бағытталған қос мақсаттағы тіректерді орнату жобасы жүзеге асырылып жатыр. Бүгінде қалада көше жарығын қамтамасыз ету және байланыс жабдығын орналастыру функцияларын біріктіретін осындай 12 баған орнатылды.

Бір қарағанда, мұндай құрылғы кәдімгі жарықтандыру бағанынан айырмасы жоқ секілді көрінеді. Алайда олардың ішінде қаланың телекоммуникациялық желісін дамытуға арналған мобильді байланыс жабдығы орналастырылады. Заманауи қала үшін мұндай шешімнің маңызы ерекше. Қос мақсаттағы тіректер байланыс жабдығын қолданыстағы қалалық ортаға кірістіруге және кеңістікті барынша тиімді пайдалануға мүмкіндік береді.

Техникалық элементтер құ-

рылымның ішіне орналастырылады. Соның арқасында тіректердің сыртқы келбеті ықшам әрі жинақы болып сақталып, елорданың бірыңғай дизайн кодына сәйкес келеді.

Жоба Астана қаласы әкімдігінің Цифрландыру және мемлекеттік қызмет басқармасы мен Beeline Қазақстан мобильді операторының бірлесуімен жүзеге асырылып жатыр.

«Елорда дамыған сайын телекоммуникациялық инфрақұрылымға қойылатын талаптар да артып келеді. Қос

мақсаттағы тіректер қажетті жабдықты жарықтандыру инфрақұрылымымен біріктіре отырып, қалалық ортада тікелей орналастыруға және кеңістікті қосымша құрылымдармен шамадан тыс жүктемеуге мүмкіндік береді. Бұл – заманауи қаланың ерекшеліктерін ескере отырып, цифрлық инфрақұрылымды дамытуға мүмкіндік беретін практикалық шешім» деп атап өтті Астана қаласының Цифрландыру және мемлекеттік қызмет басқармасының басшысы Берік Ахметов.

ӘЛЕУМЕТТІК ЖЕЛІДЕН БАЛАЛАРДЫ АРАШАЛАЙЫҚ

Бүгінде әлеуметтік желі баланың бос уақытын өткізетін орта ғана емес, оның психологиясына, денсаулығына, мінез-құлқына және білім алуына ықпал ететін факторға айналды.

Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Кемелұлы Тоқаев Тамыз конференциясында және Құрылтайдың алғашқы сессиясының ашылуында әлеуметтік желілер мен цифрлық платформалардың балалардың дүниетанымына отбасы мен мектептен кем әсер етпейтінін айрықша атап өтіп, 16 жасқа толмаған балалардың әлеуметтік желіге тіркелуіне заң арқылы тыйым салу бастамасын қолдады. Сайлаушылармен кездесу барысында да жиі көтерілді. Дүниежүзілік денсаулық сақтау ұйымының Еуропалық өңірлік бюросы жүргізген (HBSC) зерттеуі 44 елдегі 280 мыңға жуық жасөспірімді қамтыды. Нәтижесінде әлеуметтік желіні проблемалық деңгейде пайдаланушының үлесі 2018 жылғы 7 пайыздан 2022 жылы 11 пайызға өскені анықталған. Бұл – мәселенің ауқымы жыл сайын артып бара жатқанын көрсетеді. Мұндай тәуелділік ұйқының бұзылуы мен психологиялық әл-ауқаттың төмендеуімен байланысты. 2023 жылы ЮНИСЕФ Балалар қорымен бірлесіп жүргізілген зерттеу нәтижесінде, Қазақстандағы 9-10 жастағы балалардың 60 пайызы және 11-12 жастағы балалардың 66 пайызы әлеуметтік желілерде аккаунттары тіркелген. Ал,

балалардың 88 пайызында жеке смартфон бар және олар ең танымал TikTok, YouTube және Instagram платформаларын еркін пайдаланып отыр деген сөз. Бұл балалардың цифрлық ортаға жоғары деңгейде тартылғанын, алайда ата-ана тарапынан бақылаудың жеткіліксіз екенін көрсетеді. Сондай-ақ, балалар әлауқаты индексіндегі 10-18 жас аралығындағы әлеуметтік желілер арқылы жасалатын буллингке ұшыраған балалардың көрсеткіші екі еседен асып, 2024 жылы – 15 пайызға, 2025 жылы – 33,5 пайызға көтерілген. Мәселе баланың әлеуметтік желіде отыруында ғана емес, оның уақыты мен жадын жоғалтуында. Әлеуметтік желіге шамадан тыс әуестік баланың кітап оқуына, спортпен айналысуына, отбасымен қарым-қатынасына және сабаққа дайындалуына бөлінетін уақытты қысқартады. Соның салдарынан зейін қою, ақпаратты

терең қабылдау және өздігінен ойлау дағдылары түбегейлі әлсірейді. Бұл мәселенің өзектілігін әлем елдерінің тәжірибесі де көрсетіп отыр. Ашық дерек көздеріне қарағанда, 2026 жылы 25 елде балалардың әлеуметтік желідегі жасына қатысты заңнамалық шаралар нақты қаралған. Мәселен, Австралия алғашқылардың бірі болып 16 жасты шек ретінде бекітті. Мұндай шектеулер Бразилия, Индонезия және тағы басқа елдерде де күшіне енген. Көптеген елдер 15-16 жасты негізгі шек ретінде қарастырып отыр. Қазақстан да осы бағытта нақты әрі тиімді модель қалыптастыруы қажет. Алайда заң қабылдаумен мәселе шешілмейді. Баланың жасын қалай анықтаймыз? Жеке деректерін кім және қалай өтетін жалған аккаунттарға тосқауыл қалай қойылады? Ал білім алуға қажетті цифрлық платформаларға қолжетімділік қалай сақталады?

Мемлекет басшысы да заң қабылдаумен қатар, оның нақты орындалу тегігін алдын ала ойластыру қажеттігін атап өтті. Біздің басты мақсатымыз – балалардың құқығы мен қауіпсіздігін қамтамасыз ету. Осыған байланысты Үкіметтен: 1. 16 жасқа дейінгі балалардың әлеуметтік желіге тіркелуіне шектеу қою тегігін нақтылауды; 2. балалардың жеке және цифрлық деректерінің қауіпсіздігін қамтамасыз етуді; 3. мектептерде цифрлық гигиена, медиасауат және әлеуметтік желіні қауіпсіз пайдалану дағдыларын жүйелі оқытуды; 4. әлеуметтік желінің балалардың психологиялық денсаулығына, ұйқысына және оқу үлгеріміне әсерін тұрақты зерттейтін ұлттық мониторинг жүйесін енгізуді сұраймыз.

Жанарбек ӘШІМЖАН,
Құрылтай депутаты
«Әділет» фракциясының мүшесі

Бетті дайындаған **Райхан РАХМЕТОВА**

КИБЕРСПОРТ ТУРНИРИ ӨТТІ

Астанада «Заң және тәртіп» қағидатын іске асыру аясында 16 команданың қатысуымен Counter-Strike 2 киберспорт турнирі өтті. Бәсекеге елорданың жоғары оқу орындарының студенттері мен танымал блогерлер қатысты.

Турнир «Астана – есірткісіз қала» акциясы аясында ұйымдастырылған. Қатысушылар жалпы жүлде қоры 1 миллион теңгені құрайтын бәсекеде бақ сынайды. Жарыс кешке дейін жалғасып, жеңімпаз финалдық матчтардың қорытындысы бойынша анықталды. «Киберспорт – жастар арасында кең тараған заманауи

бағыттардың бірі. Біз жастар мен қоғамға танымал адамдарды бір алаңда тоғыстырып, белсенді әрі салауатты демалыстың қызықты болатынын көрсеткіміз келеді», – деді Астана қаласы Полиция департаментінің Есірткі қылмысына қарсы іс-қимыл басқармасы бөлімінің бастығы, полиция подполковнигі Әлия Қибағқызы.

Оның айтуынша, жыл басынан бері елордалық полиция 500-ден астам профилактикалық іс-шара өткізген. Олардың қатарында акциялар, дәрістер, кездесулер мен спорттық іс-шаралар бар. Осы кезеңде есірткі кінiң заңсыз айналымына қатысты 600-ге жуық құқық бұзушылық анықталып, заңсыз айналымнан 500 келіден

астам есірткі заты тәркіленген. Ұйымдастырушылардың айтуынша, турнирдің басты мақсаты – жастарды заманауи әрі қауіпсіз демалыс түрлеріне тарту, салауатты өмір салтын насихаттау және есірткіге қатысты құқық бұзушылықтардың алдын алу. Жастарды спортқа, киберспортқа, шығармашылыққа және басқа да пайдалы істерге тарту – нашақорлықтың алдын алудың және есірткісіз ортаны қалыптастырудың тиімді тәсілдерінің бірі.

«Заң мен тәртіп» акциясы аясында «Хан Шатыр» сауда ойын-сауық орталығында «Халық заңгері» мен «Құқықтық дәріхана» акциялары өтті. Онда елорда тұрғындары мен қонақтары өздерін толғандырған құқықтық мәселелер бойынша заңгерлік кеңесті тегін алды.

ЗАҢГЕРЛІК КЕҢЕСТІ ТЕГІН АЛДЫ

Акциялар аясында азаматтарды мемлекеттік органдардың өкілдері, заңгерлер мен адвокаттар қабылдады. Мамандар келушілерге құқықтарды қорғау, заңнама және құқық қолдану тәжірибесіне қатысты кең ауқымды мәселелер бойынша кеңес берді. Жедел шешімді қажет ететін мәселелерге ерекше көңіл бөлінді. Жеке қабылдау барысында азаматтарға түрлі құқықтық мәселелерді шешу жолдары түсіндіріліп, мемлекеттік органдарға жүгіну тәртібі айтылды. Сондай-ақ, өз құқықтары мен мүдделерін қорғаудың заңнамада көзделген тетіктері туралы ақпарат берілді. «Іс-шараға 20-ға жуық ұйым қатысты. Халықтың құқықтық сауаттылығын арттыру мақсатында Нұра ауданының әкімдігі аумақтық құқық қорғау органдарымен бірлесіп, тұрғын үй кешендерінің тұрғындарымен жиі кездесулер өткізеді. Сондай-ақ, сауда және ойын-сауық орталықтарында, колледждерде, мектептерде, қоғамдық кеңістіктерде

кездесулер ұйымдастырамыз. Заң мен тәртіп – бұл тек әкімшілік немесе қылмыстық жауапкершілік ғана емес. Бұл – қаламыздың тұрғындары мен қонақтарының қоғамдық орындарда заң талаптарын ғана емес, әдеп нормаларын да сақтауға деген азаматтық ұстанымы», – деді Нұра ауданы әкімінің орынбасары Әлия Әбсеметова. Қолжетімді заңгерлік кеңес азаматтарға өз құқықтары мен міндеттерін жақсы түсінуге, сондай-ақ оларды қорғау үшін уақтылы шара қабылдауға көмектеседі. «Мен үшін бұл іс-шара өте ыңғайлы болды. Мұнда келіп, көптен бері мазалап жүрген сұрағымна жауап аламын деп күтпеген едім» деді қала тұрғыны Айгүл Гүлжяева. «Халық заңгері» мен «Құқықтық дәріхана» акциялары азаматтар, мемлекеттік органдардың өкілдері және заңгерлер қауымы арасында тікелей диалог орнатуға мүмкіндік беретін алаңға айналды.

«ҚАМҚОРЛЫҚ» ЖОБАСЫ ІСКЕ ҚОСЫЛДЫ

Елордада азаматтардың қауіпсіздігін қамтамасыз ету және отбасы-тұрмыстық қатынастар саласындағы құқық бұзушылықтарға жол бермеу мақсатында Астана қаласы полиция департаменті тұрақты түрде тиісті шаралар қабылдап келеді.

Полиция қызметкерлері құқық бұзушылық жасауға бейім тұлғалармен профилактикалық жұмыстар жүргізіп, белгіленген шектеулердің сақталуын бақылауда ұстайды. Сонымен қатар азаматтардың өтініштері қаралып, қолданыстағы заңнамаға сәйкес тиісті шаралар қабылданады. Жәбірленушілерді қорғау мақсатында жыл басынан бері елордада 6 441 қорғау нұсқамасы шығарылды. Қорғау нұсқамаларының талаптарын бұзғаны үшін 262 тұлға әкімшілік жауапкершілікке тартылды. Сондай-ақ, 565 тұлғаға қатысты сот шешімімен мінез-құлқына ерекше талаптар белгіленді. Сонымен қатар дағдарысқа тап болған азаматтарға көмек көрсету жүйесі жетілдірілуде. Ведомствоаралық өзара іс-қимыл аясында №1 қалалық аурухана мен №2 қалалық балалар ауруханасында мамандандырылған кабинеттер ашылды. Мұнда зардап шеккен азаматтарға медициналық және психологиялық көмек көрсетіледі. Азаматтарға

кешенді қолдау көрсету мақсатында медициналық ұйымдар, «Қорғау Астана» дағдарыс орталығы және Астана қаласы полиция департаменті арасында өзара іс-қимыл туралы меморандумға қол қойылды. Бұл өзара іс-қимыл қажетті қызметтерді дер кезінде тартып, жәбірленушілерге жан-жақты көмек көрсетуге мүмкіндік береді. 1-30 қыркүйек аралығында елордада дағдарыстық жағдайларды анықтау тетіктерін жетілдіруге, ведомствоаралық өзара іс-қимылдың тиімділігін арттыруға және жәбірленушілерге уақтылы көмек көрсетуге бағытталған «Қамқорлық» пилоттық жобасы жүзеге асырылып жатыр. Полиция азаматтардың өтініштеріне уақтылы ден қою, заңда көзделген шараларды қабылдау және бейінді қызметтермен өзара іс-қимыл жасау отбасы-тұрмыстық саладағы азаматтардың қауіпсіздігін қамтамасыз ету мен олардың құқықтарын қорғаудың маңызды құрамдас бөлігі екенін атап өтеді.

Қазақ тілін ғылым тіліне айналдыру, қазақстандық ғалымдардың халықаралық ғылыми кеңістікке шығуы, шетелдік басылымдарда мақала жариялау және латын әліпбиіне көшу мәселелері – бүгінгі қазақ тілінің болашағына қатысты маңызды тақырыптар. Осы және өзге де өзекті мәселелер төңірегінде белгілі америкалық түрколог, тарихшы Назарбаев Университеті Қазақ тілі және түркітану департаментінің профессоры әрі меңгерушісі, Еуразия зерттеулері докторантура бағдарламасының директоры Юлай Шамильоглумен сұхбаттасқан едік.

ҚАЗАҚ ТІЛІ ҒЫЛЫМ ТІЛІНЕ АЙНАЛУЫ КЕРЕК

– Қазақ «жеті жұрттың тілін білгенің, жеті белден асқаның» дейді. Он шақты тіл біледі екенсіз. Бәрін түгел қалай үйрендіңіз?

– Менің ұлтым – татар. Әкем Башқұртстаннан, Екінші дүниежүзілік соғыс кезінде тұтқынға түсіп, Германия арқылы 1951 жылы Америкаға барған. Шешем Манчжурияда өсті. Мен Нью-Йоркте тудым, өстім, оқыдым. Тілім татарша шықты. Әкем де, шешем де татарша, орысша, ағылшынша біледі. Шешем аздап қытайша, жапонша да сөйлейтін. Мүмкін менің көп тіл білуіме соның әсері болған шығар. Қазір ағылшын, француз, араб, түркі тілдес халықтардың тілдерін білемін, бұл менің ғылымда салыстыра зерттеуіме кең жол ашты. Дегенмен, өз басым мұны қатты тырысумен, беріле үйренумен ғана қатысты деп есептемеймін, ол биологиялық, генетикалық текке байланысты болуы ықтимал.

– Ғылым мен білім саласында қазақ тілінің қолданыс аясын кеңейту – бүгінгі күннің басты міндеттерінің бірі. Мемлекет басшысы да жолдауында «Қазақ тілі білім мен ғылымның, мәдениеттің тіліне айналды» деп нықтап айтқан еді. Сіздердің университет бұл жағында қандай құлшыныстар жасап жатыр?

– Мен 2017 жылы Назарбаев Университетіне департамент меңгерушісі болып тағайындалғаннан кейін «Қазақ тілін ғылым аясында қалай дамытамыз?» деген мәселені басты орынға қойдым. Осы мақсатта көпбағытты арнайы бағдарлама әзірледік. Ең алдымен, студенттердің тілдік деңгейін саралау тәсілін өзгерттік. Бұрынғыдай барлық студентті біркелкі негізгі топтарға сала бермейміз. Сондай-ақ, орыс бөлімін бітірген студенттердің білім деңгейін анықтау үшін Moodle жүйесі арқылы компьютерлік тест тапсыру тетігін қостық. Бірнеше жылдық тәжірибеден кейін жүйені толықтай жаңартып, негізгі пән ретінде «Академиялық қазақ тілі 1» және «Академиялық қазақ тілі 2» курстарын енгіздік. Себебі біздің түпкі мақсатымыз – жай ғана тұрмыстық, отбасылық-практикалық тілді оқыту емес, білім алушыларды ғылымға жетелейтін академиялық тілді меңгерту.

Академиялық тіл болмаса, оның негізінде ғылым тілін қалыптастыру мүмкін емес. Өмірде қарапайым көше тілі болады, одан жоғары – әдеби тіл мен академиялық тіл тұрады. Мысалы, газеттерде немесе көркем әдебиетте жақсы шығарма жазылып, бай тіл қолданылуы мүмкін. Бірақ ғылыми ортаға келгенде, нақтылық пен тереңдікті талап ететін академиялық тілдің орны ерекше. Академиялық жазылым дегеніміз – тек грамматиканы немесе сөздерді дұрыс қолдану емес, ол – өзіңнің ойыңды ғылыми тұрғыдан анық, тұжырымды жеткізе білу, пікір алмасу, эссе жазуда өзіңнің аргументіңді бере білу, гипотеза ұсына білу. Қазақ тілін тек қана тұрмыстық тіл деңгейінде ұстамай,

SCORUS ОТАНДЫҚ ҒЫЛЫМНЫҢ ӨЛШЕМІ БОЛУЫ КЕРЕК ПЕ?

оны ғылымның тіліне айналдыруымыз керек. Механика, астрофизика, робототехника, инженерия немесе медицина саласы болсын – бәрінде де қазақ тілі ғылым тілі ретінде жұмыс істеуі тиіс. Бұл – өте өзекті мәселе. Ол – тек қазақ тілінің мәселесі емес, біздің жүйеміздің мәселесі. Біз 2026 жылдың 17 сәуірінде 8-ші рет дәстүрлі Жас ғалымдар конференциясын өткіздік. Бұл алқалы жиынды жыл сайын арнайы ғылыми қызметкерлері күніне орайластырып ұйымдастыруды игі дәстүрге айналдырғанбыз. Жиында баяндамашылар өз мамандығы бойынша қазақ тілінде баяндама жасайды.

ҒЫЛЫМ САПАСЫН АРТТЫРА МА?

– Қазір докторанттар үшін Scopus-қа мақала шығару басты талаптың бірі. Сізше Scopus-қа мақала шығару қазақ ғылымның дамуына серпін беріп, септігін тигізіп жатыр ма?

– Иә, бұл тек Қазақстанда ғана емес, көп мемлекетте әлдеқашан маңызды мәселеге айналған. Қазір халықаралық стандартқа сай, ғылымды изоляциядан шығару логикасы түсінікті болғанымен, екінші жағынан формализм белең алып кетті. Өйткені халықаралық теориялық база мен әлемдік тенденцияны меңгермей, локальды мақаланы ағылшын тіліне аударта салу ғылымның деңгейін емес, керісінше провинциализмді көрсетеді. Сондықтан әлдекімдерге ағылшынша мақала жаздырғанша, алдымен ағылшын, француз, неміс тілдеріндегі (немесе Түркия сияқты туысқан елдердің халықаралық аудармалары арқылы) ғылыми еңбектерді көбірек оқып, методологияны меңгеруге мән беру қажет, өйткені ғылымды тұйық кеңістіктен шығару – бір түнде бұйрықпен орындала салатын іс емес, ол – зерттеушінің ішкі дайындығы мен жүйенің дұрыс бағыт беруінен тұратын екі-жақты процесс. Сондықтан, халықаралық алаңға шығу үшін шетелдік тілді де білу керек.

Министрліктің талабын да түсінуге болады, яғни олар да осы елдегі ғылыми жұмыстарды халықаралық талаптарға сәйкес жүргізгісі келеді, бірақ қазақ әдебиеті бойынша шетелдегі журналға мақала шығарса, ол Қазақстандағы ғылымға қызмет ете ме? Меніңше, бір жағынан

етеді, екінші жағынан қызмет етпейді. Неге? Егер ол өз тақырыбы бойынша ағылшын тілінде мақала жазып немесе алғышын тіліне аударып жариялаған күннің өзінде халықаралық әдебиеттен, халықаралық теориядан пайдаланбаса, ол тек Қазақстанның ғана дүниесін шетелге таныстыру ғана болып шығуы мүмкін.

Мен биыл жылдың басында бір мақала оқыдым. Онда 27 наурыздан бастап Қытай Ғылым академиясының Ұлттық ғылыми кітапханасы Қытайдағы зерттеулерді бағалау жүйесін 22 жыл бойы жалғастырып келген журналдар рейтингінің тізімін бұдан былай жаңартпайтынын, жарияламайтынын мәлімдеді. Себебі, Қытай ғалымдары Scopus жүйесінде ең жоғары 25% немесе 10%-дық рейтингке кіретін журналдарда жарияланған мақалалардың мемлекет пен отандық ғылымның нақты мәселелерін шешуге әрдайым айтарлықтай үлес қоса бермейтінін түсінді.

Екінші тұрғыдан, беделді халықаралық журналдарда мақала жариялаудың өзіндік құны да жоғары. Кейбір басылымдар мақала жариялағаны үшін, енді бірі әр бетіне ақы алады. Бұл төлемдер де қомақты қаражатты талап етеді. Қытайдың ғылыми жобаларға бөлетін қаржысының белгілі бір бөлігі осындай жарияланым шығындарына жұмсалады. Оның үстіне, бұл қаражаттың едәуір бөлігі еуропалық, америкалық және басқа да шетелдік баспалар мен ғылыми қоғамдарға кетіп, елге қайта оралмайды. Қытай ғалымдары осы мәселені де назарға алған. Бұдан бөлек тағы екі маңызды мәселені де аңғарды. Біріншіден, шетелдік журналдарда жарияланған мақалалардың Қытайдағы оқырманға пайдасы шектеулі. Өйткені олардың басым бөлігі ағылшын тілінде басым бөлігі ағылшын тілінде жарық көреді, ал Қытайдағы оқырмандардың бәрі бірдей ағылшын тіліндегі ғылыми еңбектерді еркін оқи алмайды. Екіншіден, халықаралық ең жоғары рейтингті журналдарда жарияланған мақалалардың өзі ғылымның тереңдеуіне әрдайым жол аша бермейді. Себебі, мұндай басылымдардағы ғылыми талқылаулардың кейбірі мәселеге терең бойламай, көбіне әр шөптің басын бір шалып, бетін қалқып ғана өтетін жағдайы да жоқ емес. Демек, Қытай тәжірибесі бізге көп нәрсені үйретеді. Егер мемлекет академиялық бағалау жүйесін тек «қанша

жарияланым бар, қай индексте жарық көрді, қанша дәйексөз алынды?» деген сұрақтарға негіздесе, түптің түбінде көп мақала өндіретін, бірақ өзекті мәселелерін терең пайымдауға қиналатын академиялық орта қалыптасуы мүмкін.

– Scopus та сауданың жолы болып бара жатқан жоқ па?

– Дұрыс айтасыз, қазір Scopus жүйесінің өзі де белгілі бір деңгейде бизнеске айналды. Мысалы, Scopus – Elsevier компаниясының Ұлттық жеке коммерциялық өнім. Elsevier-дің өз журналдары мен ірі баспа жүйесі бар. Бұдан бөлек, Taylor & Francis, Springer, Brill, De Gruyter сияқты ірі халықаралық баспалар да ғылыми жарияланымдарды қомақты қаржыға айналырады. Олар осы нарықтағы табыс үшін бәсекелеседі. Сондықтан біз белгілі бір деңгейде Scopus жүйесінің ғана емес, осы жүйенің айналасында қалыптасқан ірі ғылыми баспа бизнесінің де «құрбаны» болып отырмыз. Мәселен, осы аптада мен редколлегия мүшесі болған журналдардың біріне Қытайдан электронды хат келді. Хатта журнал редакторымен байланысып, мақаланы жеделдетіп жариялау үшін қосымша ақы төлеуге дайын екендері жазылған. Бұл да ғылымның бизнеске айналып бара жатқанының бір көрінісі.

ЛАТЫНҒА КӨШУ ӘРІПТІ ҒАНА АУЫСТЫРУ БОЛМАУЫ КЕРЕК

– Қазақстандағы қазақ тілінің қазіргі дамуына қалай баға бересіз?

– Мен Қазақстан азаматы емеспін. Сондықтан бұл мәселеге сырт көз ретінде қараймын. 2016 жылы Назарбаев Университетінде тұрақты жұмыс істей бастаған кезде атриумда көбіне орыс тілін еститін едім. Қазақ тілі өте аз қолданылатын. 2022 жылдың ақпанынан кейін жағдай бірден өзгеріп, көп адам қазақ тіліне көшуге тырыса бастады. Әлі де орыс тілінде сөйлейтіндер бар, бірақ бұрынғы кезеңмен салыстырғанда қазақ тілі айтарлықтай жандана бастады деп ойлаймын. Дегенмен алда әлі ұзақ жол жатыр.

Мен тарихшы болғандықтан, ең алдымен балаларға көңіл бөлу керек деп ойлаймын. Біз ересек адамдарды, тіпті сіз бен мен сияқты жастағыларды өзгертеміз деп көп үміттенбеуіміз керек. Негізгі назарды жас балаларға аударған жөн. Қазақстандағы мектептер мен

медиа кеңістігі әлі толықтай қазақ тілінде емес. Оның үстіне шетелдік медиа өнімдері де елге еркін еніп жатыр. Меніңше, бұл саясатқа ғана емес, адамдардың менталитеті мен көзқарасына да ықпал етеді. Сондықтан Қазақстан өзінің ұлттық медиасына ие болып, ақпараттық кеңістігін өзі қалыптастыруы керек. Сонымен қатар, Қазақстанда қазақ тілін білмей-ақ қиналмай өмір сүре беруге болатын жағдай болмауы керек деп ойлаймын. Егер адам қазақ тілін білмей-ақ барлық жерде еркін өмір сүре алса, кейбір адамдар үшін қазақ тілін үйренудің қажеттілігі де

“

Қазақ әдебиеті бойынша шетелдегі журналға мақала шығарса, ол Қазақстандағы ғылымға қызмет ете ме? Егер ол өз тақырыбы бойынша ағылшын тілінде мақала жазып немесе алғышын тіліне аударып жариялаған күннің өзінде әлемдік әдебиеттен, халықаралық теориядан пайдаланбаса, ол тек Қазақстанның ғана дүниесін шетелге таныстыру ғана болып шығуы мүмкін

қалмайды. Америка Құрама Штаттарында ресми тіл жоқ. Бірақ ағылшын тілін білмесеңіз, өмір сүру өте қиын. Германияға барсаңыз, неміс тілін үйренуге тура келеді. Түркияда да түрік тілін білмей өмір сүру оңай емес. Қазақстанда да осы мәселені қарастыру керек деп ойлаймын.

– Қазақстанда латын графикасына көшу мәселесі тәуелсіздік алғаннан бері айтылып келеді. Сіз қалай қарайсыз, латын графикасына көшу қажет пе?

– Бұл туралы менің пікірім күрделі. Әрине, Қазақстанның латын графикасына көшуін қолдаймын. Ортақ түркі әліпбиі бар, ол қабылданды. Оның өз кемшіліктері мен проблемалары бар. Сонымен қатар кейбір мемлекеттер оның басқа нұсқаларын қолданады.

Қазақстандағы негізгі мәселе – латын графикасына көшудің өзі емес, емле мәселесі. Қазақ тілінің дыбыстық жүйесін, сөздердің жазылу принциптерін қайта қарау керек. Мысалы, «уақыт», «тау», «бару», «келу» сияқты сөздердегі «у» дыбысын латын графикасында қалай таңбалаймыз? «u» арқылы ма, әлде «v» немесе «w» арқылы ма? Бұл жай ғана әріпті ауыстыру мәселесі емес. Әлімхан Жүнісбек сияқты ғалымдардың қазақ тілінің дыбыстық жүйесі мен емлесін қайта қарау қажеттігі туралы айтқан пікірлері бар. Мен бұл көзқараспен толық келісемін. Ал кейбір ғалымдар кириллицадағы қазіргі емлені сол күйінде латын графикасына көшіргісі келеді. Меніңше, бұл қажет емес әрі дұрыс емес. Тілді жаңа графикаға көшіргенде оның ішкі табиғатын ескеру керек. Егер дұрыс реформа жасалмаса, кириллицада қала берген әлдеқайда жақсы. Жаман латын графикасына көшудің қажеті жоқ.

Жақында 1926 жылғы Баку конференциясының жүз жылдығына байланысты қазақ тілінде жазылған бір кітапшаны тауып алыдым. Ондағы қазақ тілінің емлесі қазіргі қолданыстағы емледен мүлде өзгеше. Мен қазіргі емлені белгілі бір дәрежеде отаршылдық кезеңнің, нақтырақ айтқанда, сталиндік кезеңнің тіл саясаты қалыптастырған емле деп бағалаймын. Ол қазақ тілінің табиғи жүйесін бұзды. Сондықтан бұл емлені латын графикасына сол күйінде көшірудің қажеті жоқ.

Алаш зиялыларының бір ұстанымы бар еді: «Бір дыбысқа – бір таңба» немесе «Бір таңбаға – бір дыбыс». Ал қазіргі кирилл жазуымызда бір таңба бірнеше түрлі дыбысты бере алады. Бұл да үлкен мәселе. Ағылшын тілінің емлесі өте күрделі. Бірақ оның ар жағында бес жүз, тіпті мың жылдық жазу дәстүрі жатыр. Бұл – бөлек мәселе. Ал түрік тілінің, неміс тілінің емлесі әлдеқайда жүйелі: сөздің жазылуына қарап, оның қалай айтылатынын шамамен түсінуге болады. Қазақ тілінде де осындай жүйелілікке ұмтылуымыз керек.

– Қазір қазақ тілінде өзге тілдерден енген атаулар да көп. Оларды ығыстырып, мүмкіндігінше төл сөздерімізге қайта оралуымыз керек пе?

– Алаш зиялыларының терминологиясында таза қазақша атауларды қалыптастыруға ұмтылыс болды. Меніңше, күнделікті жиі қолданылатын кейбір сөздерге қазақша балама жасауға болады. Бірақ ғылым тілінде халықаралық терминдердің бәрінен бас тарту дұрыс емес. Бұл қазақ тілінің халықаралық ғылымға интеграциялануына кедергі келтіруі мүмкін. Мысалы, түрік тілі «компьютер» сөзінің орнына bilgisayar, венгр тілі számítógép деген өз атауларын қалыптастырған. Сондықтан, әр тілдің өз терминдерін жасауына болады. Қазақ тілінде де көптеген терминдерді тілдің ішкі мүмкіндігі арқылы қалыптастыруға мүмкіндік бар.

Алайда бұл өте күрделі мәселе. Өйткені жаңа терминдерді кім жасайды, оны кім қабылдайды, ғалымдар мен қоғам оны қалай қолданады деген сұрақтар туындайды. Егер әр терминді жаңадан ойлап таба берсек, қазақ тілінің ғылым тілі ретінде қалыптасуына керісінше кедергі болуы мүмкін. Сондықтан ең бастысы – стандарт қажет. Мысалы, Алаш арыстары шет тілдерден кірген сөздердің емлесіне қатысты белгілі бір стандарттар болған. Қазір де қазақ тіліне шетелдік сөздерді қабылдау және қолдану тәртібіне қатысты нақты стандарттар жасалуы керек деп ойлаймын.

Сұхбаттасқан Қалиакбар ҮСЕМХАНҰЛЫ

Менің Ерболат Дербісәліұлымен алғашқы таныстығым өткен ғасырдың жетпісінші жылдары, дәлірек айтсам, 1973 жылдың желтоқсан айының орта кезінде болып еді. Облыстық газеттің қызметкерімін. Басылымның жаңа жылдық мерекелік санын әзірлеу үстіндеміз. Редакциялық алқа қаламыздағы жоғарғы оқу орындарындағы жас ғылымдардан сұхбат ұйымдастыруды әріптесім Қайыркен Асауов екеуімізге тапсырды.

Медициналық институтта осындай жас ғылым бар деген дерек бар. Телефонын тауып хабарласып, кездесу уақытын белгіледік. Ерболат бізді өзі еңбек етіп жүрген кафедраның лабораториясында қарсы алды. Орта бойлы, жүзі ашық, өңді жігіт екен, бірден тіл табысып сұхбаттасып кеттік.

Әдетте журналистердің әңгімесі бірден сауалдан басталады емес пе, неге медицина саласына бет бұрдыңыз деген сұрағымызға сәл ойланып барып жауап бере бастады.

– Мен Қызылорда облысының тумасымын. Қазалы ауданына қарасты «Энгельс» кеңшарында дүниеге келдім. Жетінші сыныпты орталық қоныстағы мектепте тәмәмдап оныншы сыныпты Қызылорда қаласындағы 1 май атындағы мектепте 1963 жылы күміс медалмен бітірдім. Ал енді дәрігерлік оқуға неге таңдау жасадыңыз дегенге келетін болсақ, шынымды айтайын, ауылдық жерлердегі медициналық шет жағасын көріп жүрдім, жеткіншек болсам да көңілім толмайтын. Ауылымызға келген дәрігерлер көп тұрақтамайтын. Жиі ауысатын. Жоғарғы білімді мамандар өте тапшы еді. Міне осы жайлар себеп болды деп айтуға болады...

Иә, алтын күзде мектеп түлегі Ерболат Дәленов сол кезде «Целиноград мемлекеттік медициналық деп аталатын жоғарғы оқу орнының студенті атанды.

Дәрігелер ұстаханасындағы оқу ілімнің өзіндік ерекшелік-

ТАҢДАУЫНАН ТАЙМАҒАН

Белгілі ғалым, қоғам қайраткері, Қазақстан Республикасы медицина Ғылым академиясының мүше-корреспонденті, «Қазақ Тамақтану академиясы» Тамақтану институтының директоры, профессор Ерболат Дербісәліұлы Дәленов 80 жасқа толды.

тері, әр курстың түрлі сынақ тәжірибелері емдеу орындарындағы түнгі кезекшілік, лабораториялық зерттеулерді ойдағыдай орындап, барлық сынықтарды, емтихандарды үздік бағаға тапсырып, Ерболат Дәленов институт басшылығының назарына ілігіп, ұстаздармен ғылыми-зерттеу жұмыстарын жүргізуде озат студенттер қатарынан көріне білді.

Оның бер жағында, білім қабырғасында қоғамдық жұмыстарға белсене арласып, арнаулы тақырыптық конференцияға баяндамалар жасап, кафедра меңгерушісінің назарына іліскенін де атап өтуге болады.

1969 жылдың көктемі. Мемлекеттік емтихандар артта қалды. Кешегі студенттер – бүгін дипломды мамандар. Институт басшылығы Ерболат Дәленовтың оның оқу орны қабырғасында адам ағасының тамақтану кезіндегі патологиялық өзгерістерінің құбылыстарына жасаған зерттеулерін одан әрі жүргізуін ескертіп, Ресейдің Ростов мемлекеттік медициналық институтының аспирантурасына оқуға жібереді.

Аспирант Е.Дәленов 1972 жылы Ростовта осы тақырыптағы диссертациясын мерзімінен бұрын абыроймен қорғап, Целиноград медицина институтының патофизиология кафедрасының ассистенті қызметіне тағайындалды.

1993 жылдың қазан айында доцент Ерболат Дәленов Томск қаласындағы Сібір мемлекеттік университетінде «Адам ағзасының ота жасағаннан кейін, қышқыл қыжыл тепе-теңдігін жанақтау мерзімінің соңғы кезеңдегі өзгерісінің әсері деген

тақырыпта докторлық диссертациясын сәтті қорғады. 1994 жылдан ол патофизиология кафедрасының профессоры, 1995 жылы медициналық химия кафедрасының меңгерушісі, ал 2001 жылдан бастап нутрициология және медициналық алтын алу кафедрасының меңгерушісі болып қызмет етті.

Таңдауынан таймаған профессор Е.Дәленов жетекшілік ететін кафедра облыс орталығындағы барлық мектептердегі салауатты өмір салты жөніндегі ұйымдардың жұмысын үйлестіретін орталыққа айналды. Мектеп жасына дейінгі «Радуга здоровья» мекемелеріндегі тәрбиеленушілер үшін мектеп оқушыларына валеологиялық тәрбие мен білім берудің

арнайы бағдармасы әзірленді. Бұған қоса 1000 астам ғылыми мақалалар жариялап, 60 кітап монография, оқулық санатында басылып шықты.

Оқу әдістемелік жұмыстары жоспарына сәйкес, кафедра ұжымы мектептердегі 4-12 сынып оқушылары мен жоғарғы оқу орны студенттері және дәрігерлер үшін мемлекеттік жаз орыс тілінде «Биология», «Валеология», «Аутициология» деген оқулықтар әзірлеп басып шығарды.

Осы орайда, Астана әкімдігінің «2025-2029 жылдарға арналған белсенді ұзақ өмір сүру» жобасы қарт адамдарға нақты қолдау көрсетіліп келе жатқан атап өту лазым. Аға буынның «Белсенді ұзақ өмір

сүру» жағдайын жақсартудың 2023-2025 жылдарға арналған жоспары сәтті жүзеге асырылуда. Мемлекеттік емханаларда гериятриялық және геронтологиялық көмектің он жеті кабинеті жұмыс істейді. Бұл үлкен, өте қажет жұмыстың бастауында қалалық Ардагерлер кеңесі тұрды.

Е. Дәленов көптеген жас әріптестеріне ғылыми жетекші болғанын атап өту парыз. Ол медицина саласы бойынша 5 ғылым докторы, 24 ғылым кандидаты, 10 медицина магистрының еңбектеріне жетекшілік етіп әзірлеп шығарды

Астана қаласы Ардагерлер кеңесі пленумының мүшесі, профессор Ерболат Дәленовтің, ардагерлер денсаулығы жөніндегі тұрақты комиссияның төрағасы Валерий Валентинович Шварцтың бастамасымен және күш-жігерімен, сондай-ақ қалалық ардагерлер кеңесінің төрағасы Сансызбай Есіловтың белсенді қолдауымен орасан зор жұмыс жүргізіліп келеді.

Бүгінде зейнеткерлер геронтологиялық кабинеттердің медициналық қызметтеріне дән риза. С.Есілов Астананың жеке емханаларында геронтологиялық кабинеттер құру идеясын алға тарта отырып, осы мәселені тұрақты бақылауында ұстайды.

Е. Дәленов көптеген жас әріптестеріне ғылыми жетек-

ші болғанын атап өту парыз. Ол медицина саласы бойынша 5 ғылым докторы, 24 ғылым кандидаты, 10 медицина магистрының еңбектеріне жетекшілік етіп әзірлеп шығарды.

Ғалым Е. Дәленов академия және елорданың қоғамдық өміріне белсене араласты. Ақмола (Целиноград) облысы жас ғалымдар кеңесінің төрағасы болды. Жастар делегациясы құрамында, кезінде АҚШ-тың төрт штатында іс сапарда болып қайтты. Сол кездегі басқару құрылымы бойынша, Халық депутаттары Целиноград қалалық кеңесіне 4 рет депутат болып сайланды.

Ұзақ жылдар институт партия ұйымының хатшысы міндетін атқарды. Қазақстан халқы Ассамблеясының, басқа да бір қатар қоғамдық ұйымдардың мүшесі болды.

Облыс орталығында құрылған «Тіл және мәдениет» қоғамдық ұйымының мүшесі ретінде қазақ тіліндегі мектептерді аштыруда, ғалым ретінде үлкен ұйымдастырушылық табыта білгенінің куәгеріміз.

Ғалым жерлесіміз Ерболат Дербісәліұлы Дәленов Қазақстан Республикасы профилактикалық медицина академиясының Нью-Йорк ғылыми академиясының басқа да бірқатар шетелдік медициналық академиялардың мүшесі болып табылды.

Осы күндері әріптестері, шәкірттері 80 жылдығын атап өтіп жатқан Ерболат Дәленовтың халқымыздың денсаулығын сақтау жолындағы ұзақ жылдар жүргізген ғылыми тәжірибелік жұмыстарын Гиппократтың: «Сен қандай тамақ ішкеніңді айт, мен сенің қандай сырқатпен ауырып жүргеніңді айтамын» деген өсиетін басышылыққа алған, «Астана медициналық университеті жанындағы академик Ерболат Дәленов атындағы» ғылыми-зерттеу институтының қызметкерлері одан әрі жалғастыруда.

Бәдүан ИМАШҰЛЫ,
Қазақстан журналистері Одағының, қалалық Ардагерлер кеңесінің медиатобының мүшесі

АИТВ-НЫ ТОҚТАТ: БІЛІМ – СЕНІҢ ҚОРҒАНЫСЫҢ

Бүгінгі күні АИТВ инфекциясы туралы көбісі біледі, алайда бұл инфекцияның төңірегінде әлі де болса көптеген үрей, миф пен қасаң қате пікірлер бар. Кейде бұл мифтер ауыздан-ауызға соншалықты сенімді түрде таратылып, ақиқат ретінде қабылдана бастайды. Біреулер АИТВ тек «белгілі бір топтағы адамдарға» ғана қатысты деп есептесе, екіншілері АИТВ-сы бар адамды сыртқы келбетінен танып білуге болады деп сенімді түрде ойлайды.

Шын мәнінде, шынайы жағдай мүлде басқаша: АИТВ адамды сыртқы келбетіне, жасына, мамандығына немесе әлеуметтік статусына қарап таңдамайды. Ол әрбір жанға әсер етуі мүмкін, дәл сол себепті білім, жауапкершілік және өз денсаулығына мұқият қарау шешуші маңызға ие.

АИТВ – бұл адамның иммундық жүйесін зақымдап, оның қорғаныш функцияларын біртіндеп әлсірететін вирус. Инфекцияның басты қауіптілігі – ол ұзақ уақыт бойы ешқандай белгі бермеуі мүмкін. Адам өзін мүлдем сау сезініп, әдеттегі өмір салтын ұстанады, жоспарлар құрады, адамдармен қарым-қатынас жасайды және ағзада вирустың бар екенінен тіпті күдіктенбейді де. Сондықтан АИТВ-ны жиі «үнсіз инфекция» деп атайды. Осыған байланысты жүйелі түрде тестілеуден өту және алдын алу шаралары денсаулықты сақтап қалу үшін өмірлік маңызды қадамға айналады.

Заманауи медицина АИТВ инфекциясын емдеуде орасан зор жетістіктерге қол жеткізді. Егер бұрын бұл диагноз үкім ретінде қабылданса, бүгінде жағдай түбегейлі өзгерді. АИТВ бақыланатын созылмалы ауруға айналды. Өз статусын уақтылы біліп, терапияны бастаған адамдар ұзақ әрі толыққанды өмір сүре алады: жұмыс істейді, оқиды, сүйікті ісімен айналысады, отбасын құрады, саяхат-

тайды және сап-сау балалардың ата-анасы атанады. Сонымен қатар, дұрыс ем қабылдаған кезде вирус жүктемесі анықталмайтын деңгейге дейін төмендеуі мүмкін, бұл вирустың берілуін мүлде мүмкін емес етеді.

Дегенмен, медицинаның жетістіктеріне қарамастан, бұл мәселе әлі де өзекті болып қала береді. Көбіне мәселе емдеу мүмкіндіктерінің жоқтығында емес, ақпараттың аздығын-

да, қорқыныш пен стигмада болып табылады. Көптеген адамдар тест тапсыру туралы ойлаудың өзінен қорқады, оны белгісіз уақытқа шегереді немесе «бұл маған қатысты емес» деп өздерін сендіреді. Бірақ дәл осындай ұстаным инфекцияның кеш анықталуының басты себептерінің біріне айналады.

АИТВ-ны елемей оның жойылып кетуіне әкелмейді, керісінше, бұл мәселе мұқияттылық пен жауапкершілікті талап етеді. АИТВ-ның жұғу жолдарын білу маңызды. Адамның иммундық тапшылық вирусы қан арқылы, қорғалмаған жыныстық қатынас кезінде, сондай-ақ жүктілік, босану немесе емізу кезінде анадан балаға беріледі. АИТВ қол алысу, құшақтасу, ыдыс-аяқты бірге қолдану, бассейнде шоғылу немесе жәндіктердің шағуы арқылы жұқпайды.

Дегенмен, бұл фактілерді білмеу қорқыныш тудырады, ал қорқыныш өз кезегінде стигма мен кемсітушілікке әкеледі. Адамдар айыпталудан қорқады, денсаулығы туралы сөйлесуден қашады, көмекке жүгінбейді және өз үрейімен жалғыз қалады. Кейде қоғамдық пікір адам үшін диагноздың өзінен де ауыр тиеді. АИТВ айыптауға себеп емес. Бұл кез келген басқа созылмалы ауру сияқты емдеуді, мұқияттылықты және қолдауды қажет ететін медициналық жағдай.

Тестті өз уақытында тапсыру – қорқыныштың белгісі емес, керісінше, жауапкершіліктің және өзіне деген қамқорлықтың көрінісі екенін түсіну маңызды. Бүгінгі таңда АИТВ-ға тесттен тез, тегін және құпия түрде өтуге болады. Бұл қарапайым қадам адамға ең басты нәрсені – сенімділік пен өз денсаулығын бақылауда ұстау мүмкіндігін береді. АИТВ инфекциясы ерте анықталған жағдайда, емді уақытында бастау өмір сапасын жоғары деңгейде сақтауға және асқынулардың алдын алуға мүмкіндік береді.

АИТВ-ның алдын алу инфекцияның таралуын азайтуда басты рөл атқарады. Жауапты мінез-құлық, жыныстық қатынас кезінде қорғану құралдарын қолдану, қауіпті жағдайлардан бас тарту инфекция жұқтыру қауіпін айтарлықтай төмендетеді. Бұл шаралар қарапайым болғанымен, дәл осылар сенің денсаулығыңды қорғай алады.

Қоғамда түсіністік пен қабылдау мәдениетін қалыптастырудың маңызы да кем түспейді. Әрбір диагноздың артында әрдайым өзіндік сезімдері, армандары, қорқыныштары мен үміттері бар адам тұрады. Ол адам айыптауды емес, құрмет пен қолдауды қажет етеді. Қоғамның көзқарасы көбінесе адамның диагнозды қаншалықты жеңіл қабылдап, емдеуді бастайтынын анықтайды.

Бүгінде әркімнің таңдауы бар: білім мен фактілерге сүйену немесе қорқыныш пен мифтерде өмір сүру, мәселеге көз жұму немесе өз денсаулығына қамқорлық жасау, бұл тақырыптан қашу немесе бұл туралы ашық әрі сабырлы сөйлесу. Бұл таңдау шынымен де маңызды, өйткені ол тек бір адамға ғана емес, тұтас қоғамға әсер етеді.

АИТВ-ны тоқтату мүмкін. Бірақ бұған апаратын жол тек медициналық кабинеттерден ғана басталмайды. Ол хабардарлықтан, жауапкершіліктен және өмірге деген құрметтен басталады. Кейде бір ғана білім мен бір дұрыс қадам тағдырды өзгерте алады – денсаулықты, тыныштықты және болашақты сақтап қалады. Дәл осы білім АИТВ-ны тоқтатуға көмектесетін қорғанысқа айналады.

Егер сізде АИТВ-инфекциясының алдын алуға байланысты сұрақтар туындаса, сіз мына мекенжай бойынша АИТВ инфекциясының алдын алу орталығында тегін кеңес алып, тексеруден өте аласыз: Астана қаласы, Есенберлин көшесі, 5/1, сенім телефондары: 57-67-20, 38-07-02.

Д. БЕКСУЛТАНОВА,
Астана қаласы әкімдігінің «АИТВ инфекциясының алдын алу орталығы» МКҚК эпидемиолог дәрігері

№109 (5007) 15/09 сәуір, 2018 жыл, сейсенбі

ТАРИХИ ЖЕҢІС

Қазақстанның әйелдер арасындағы жекелей сындағы бірінші ракеткасы Елена Рыбакина Әйелдер теннисі қауымдастығының (WTA) әлемдік рейтингінде ресми түрде көш бастады.

Рейтинг жаңартылғаннан кейін қазақстандық теннисшінің еңшісінде 9 901 ұпай бар. Рыбакина екінші орыннан бірінші орынға көтеріліп, 7 875 ұпаймен екінші сатыда тұрған Арина Соболенкодан озды. Теннисшілер арасындағы айырмашылық 2 026 ұпайды құрайды. Үздік үштікті америкалық Джессика Пегула 7 265 ұпаймен түйіндеп тұр.

Бірінші орын үшін күресте шешуші турнир US Open-2018 болды. Қытайлық Чжэн Циньвэньді жеңіп, жартылай финалға шығуы Рыбакинаға турнирдің кейінгі нәтижелеріне қарамастан әлемдік рейтингтегі көшбасшылықты қамтамасыз етті. US Open басталған кезде бірінші орынға Арина Соболенко, Джес-

сика Пегула және Коко Гауфф та таласқан болатын.

Кейін Рыбакина әлемнің бірінші ракеткасы мәртебесін иеленіп қана қоймай, турнирді чемпиондық атақпен аяқтады. Финалда ол Арина Соболенконы 6:4, 5:7, 6:2 есебімен жеңді. Бұл Еленаның US Open турниріндегі алғашқы және мансабындағы «Үлкен дулыға» жарыстарындағы үшінші титулы болды. Осылайша, 27 жастағы Елена Рыбакина WTA тарихында әлемдік рейтингтің бірінші сатысына көтерілген 30-шы теннисші атанды. Сондай-ақ, ол ерлер мен әйелдер арасында жекелей сында әлемдік рейтингті басқарған Қазақстанның тұңғыш өкілі болды.

«ASTANA MUSICAL» ӨЗ МАУСЫМЫН БАСТАДЫ

ҚР Мәдениет және ақпарат министрлігінің қолдауымен Роза Бағланова атындағы «Қазақконцерт» мемлекеттік академиялық концерттік ұйымының құрамындағы «Astana Musical» мемлекеттік театры 66-концерттік маусым аясында көрермен назарына «Достар серті» мюзиклін ұсынды.

Театрдың маусымашар қойылымына Қазақстан Республикасы Мәдениет және ақпарат министрлігі Мәдениет комитеті төрағасының орынбасары Шерхан Талап қатысып, «Astana Musical» ұжымын биылғы 10 жылдық мерейтойымен құттықтады.

«Баршаңызды «Astana Musical» мемлекеттік театрының 10 жылдық мерейтойымен шын жүректен құттықтаймын! «Достар серті» мюзиклімен шығармашылық жолын бастаған театр бүгінде өзіндік қолтаңбасы мен тұрақты көрермені қалыптасқан кәсіби өнер ордасына айналды. Осынау жылдар ішінде ұжым мазмұнды қойылымдар ұсынып, еліміздің театр өнерінің дамуына лайықты үлес қосып келе жатыр. Өдеріңіз білесіздер, биыл да Мәдениет және ақпарат министрлігінің қолдауымен, театр репертуары екі бірдей жаңа қойылыммен толығып жатыр. Бұл да көрерменнің қуантатын жақсы жаңалық. Ұжымға шығармашылық шабыт, жарқын премьералар мен толайым табыс тілеймін!», – деді Шерхан Талап.

Айта кетейік, 2016 жылы құрылған «Astana Musical» мемлекеттік театры – Орталық Азиядағы алғашқы мамандандырылған мюзикл театры. Шығармашылық жолын 2016 жылы

отандық алғашқы мюзиклдердің бірі – «Достар серті» музыкалық қойылымымен бастаған театр он жыл ішінде тұрақты көрермені, өзіндік шығармашылық бағыты мен қалыптасқан сахналық дәстүрі бар кәсіби өнер ордасына айналды.

«Astana Musical» театры жыл сайын жаңа шығармашылық маусымын «Достар серті» мюзиклімен ашып, оны

көрермен назарына қайта ұсынады. Арада он жыл өтсе де, қойылымға деген көрерменнің қызығушылығы мен ықыласы төмендеген жоқ. Бүгін де достық пен сенімнің, арман мен жастық шақтың жарқын бейнесіне айналған қойылым көрерменді қайтадан әсерлі музыка, шынайы сезім және сахналық оқиғалар әлеміне жетеледі.

Бетті дайындаған **Шапағат ӘБДІП**

ОТБАСЫ МҮШЕЛЕРІ ЖАРЫСТЫ

Астанада Отбасы күніне орай «OTBASY DUATLON 2026» отбасылық жарысы оныншы рет өтті. 2016 жылдан бері ұйымдастырылып келе жатқан сайысқа қатысушылар 4,2 шақырымдық қашықтықты жүгіру мен веложарыс арқылы еңсеріп, балалар үш жас санаты бойынша бақ сынады.

Отбасылық дуатлонның биылғы бәсекесінде балалар үшін үш санат (8-9, 10-11 және 12-13 жас) белгіленді. Жалпы ұзындығы 4,2 шақырым қашықтықты құрайтын отбасылық сайыста алдымен әкелер 2 қашықтық жүгірумен бастаса, одан әрі эстафетаны велосипедке мінген аналар (2 шақырым) алды. Жарысты балалар мәреге

дейін 200 метр жүгірумен аяқтады.

«Бүгінгі спорттық іс-шарамыз «Отбасы күніне» орай ұйымдастырылып жатыр. Қатысу тегін және осы іс-шара арқылы отбасылық құндылық насихатталады деген сенімдемін. Жеңімпаздар 3 санат бойынша анықталады және оларға сыйақы ретінде тұрмыстық техникалар беріледі. Сайысқа

қатысқан отбасылардың лотерея арқылы велосипед ұтып алуға да мүмкіндігі бар», – деді Спорттық-бұқаралық іс-шараларды өткізу дирекциясы басшысының орынбасары Ержігіт Өсербай.

«OTBASY DUATLON 2026» жарысы оныншы мәрте өткізіліп жатыр. Сайысты баласы 8-9 жас санатына кіретін отбасылар бастады.

Бұл жерде биатлоншылар отбасы, Турин және Ванкувер Олимпиадасының қатысушысы, биатлоннан 4 дүркін қысқы Азия ойындарының және екі дүркін Азия чемпионы Александр Червяков пен Анна Лебедеватан құралған команда мәреге жеке-дара жетті.

«Астана қаласында отбасыға арналған дуатлон жылына бір мәрте ұйымдастырылады. Отбасы күніне орай өтетін шараға Ақмола облысы, Ақкөл қаласынан келсек те, ең бастысы өзіміздің балаларға мотивация берсек дейміз. Себебі, балалар біздің сөзімізді емес, іс-әрекетімізді қайталайды. Жалпы осы шараға екінші мәрте қатысып жатырмыз. Былтыр күміс жүлдеге ие болсақ, осы жолы алтын жүлдеге қол жеткіздік. Шынымызды айтсақ, арнайы дайындалдық деп айта алмаймыз. Өзіміз бапкер болғандықтан, күнделікті 80-ге жуық баланың дайындығына көңіл бөлеміз. Ал осындай шара арқылы өзіміздің 6 баламызға үлгі көрсетуге тырысудамыз және бүгін 8-9 жас пен 12-13 жас санатында қатысуға шешім қабылдадық», – деді қатысушы Анна Лебедева.

Жеңімпаздарды марапаттау және құттықтау салтанаты лотерея ұтысымен жалғасты. Сондай-ақ, жарысқа қатысушылар арасында тіркеу нөмірлері бойынша лотереяда 10 велосипед ойнатылды.

Астанада Отбасы күні қарсаңында «Заң мен тәртіп» қағидаты аясында «JANA MEN KUZ RUN» бұқаралық жүгірісіне 2000-ға жуық адам қатысты.

2000 АДАМ ЖҮГІРДІ

Жарыс таңғы сағат 09:00-де Алматы ауданындағы Триатлон саябағында басталды. Қатысушылар өздерінің физикалық дайындығына қарай 3, 5 және 10 шақырым қашықтықтарға тегін тіркеліп, жарысқа қатысты.

«Бүгінгі іс-шараны қала әкімдігі мен JANA MEN жобасының авторы Айтым Жақыповпен бірлесіп ұйымдастырдық. Жүгіруден бөлек, JANA MEN командасы «Не лишние» фильмінің бір бөлігін түсірді. Осылайша, іс-шараға қатысқан қала тұрғындарының барлығы айтулы жобаның бір бөлігіне айналды», – деді Спорттық-бұқаралық іс-шараларды өткізу дирекциясы басшысының орынбасары Е. Өсербай.

Қатысушыларға ыңғайлы болу және жүгіру кезінде бір-біріне кедергі

келтірмеу үшін әр қашықтықтың старты 10 минуттық аралықпен ұйымдастырылды. Нәтижесінде ең қысқа 3 шақырым қашықтықта Мирхан Жәнібек мәре сызығын бірінші болып кесті.

«Үш жыл бұрын Қарағанды марафонында алғаш рет жүгіріп көрдім. Сол кездегі әсерім қатты ұнады. Содан бері жүгіру өмірімнің бір бөлігіне айналды. Әр адамның салауатты өмір салтын ұстануда өз мақсаты бар. Мен өзімнің физикалық дайындығымды қалыпта деңгейде ұстап тұруға тырысамын. Жалпы, Астанада жүгіруге арналған орындар көп», – деді жүлдегер.

Бұқаралық жүгірісте мәре сызығын кескен барлық қатысушылар өзіндік ерекшелігі бар естелік медальға ие болды.

Редакция қолжазба иелерінің пікірлері мен көзқарасын бөлісуі шарт емес.

Газет ҚР Ақпарат және коммуникациялар министрлігінің Ақпарат комитетінде 23.05.2018 ж. тіркеліп, №17120-Г куәлігі берілген. Меншік иесі: «Elorda Aqparat» ЖШС

Директор – **Олжас СЫДЫҚБЕК**

Бас редактор – **Еркін ҚЫДЫР**

Бас редактордың орынбасары – **Ғалым ҚОЖАБЕКОВ**

Газетте жарияланған материалдарды сілтемесіз көшіріп басуға болмайды.

Газет сейсенбі, бейсенбі және сенбі күндері шығады.

Жарнама мен хабарландырулардың мазмұнына жарнама беруші жауап береді.

Газет «ASTANA AQSHAMY» газеті редакциясының компьютерлік орталығында теріліп, қатталды. Тираж – 5 100. Апталық таралымы – 15 300 **Тапсырыс № 109** Баспахана: Астана қаласы, Сілеті көшесі, 30-үй «Медиа-холдинг «ERNUR» ЖШС

📍 **Редакция мекенжайы:** 010000, Астана қаласы, Достық көшесі, 13, «Нұрсая-2» ТК

✉ **Va-reklama@mail.ru**
aqsham1990@mail.ru

Кезекші редактор – Қалиакбар ҮСЕМХАНҰЛЫ